

KULTURGEOGRAFI
EXAMENSARBETE 15 HP
GRUNDNIVÅ 2 2009

Befolkningsförändringar - Ett hinder för landsbygdens utveckling

Examinator:
Albina Pashkevich

Författare:
Dennis Lorensen
John Frööjd

Högskolan Dalarna
781 88 Borlänge
Tel. 023-77 80 00

Handledare:
Lars Larsson

Summary

The aim of this thesis is to show what effects population changes in rural areas may have on the regional policy which is used today and what are the consequences. In order to fulfil these aim three questions were posed: Which effects population changes have on the socio-economic conditions in sparsely populated areas? What does the research say about today rural politic? What are the main features within rural policy after Sweden joined the EU?

Population reductions will be a continual problem, above all for regions in Sweden's inland areas where inhabitants relocate to towns for higher education and/or employment. Research shows that it is population growth that constitutes the basis for rural development. A positive population growth gives better conditions for economic growth. The biggest growth exists in the countryside surrounding cities and according to research trends this growth will continue.

An improved commuter transport system gives the population, to a greater extent, the option to remain in rural areas. By developing and improving the transport system, politicians want to make it easier for the business community to establish within rural areas. Research states that if the regions are able to cope with the inhabitants' social needs, the region also at the same time solves a part of the business community's requirements for labour.

Sweden's admission to the EU meant a change within rural policy. Aid programmes, for example Leader, had a more and more important role within rural development. Leader is a part of the EU's structural fund, something that the EU encourages countries to use. Together with the Swedish government, the EU finances a part of the project costs. The government allows the regions to act independently and let them decide for themselves what types of development projects are most suitable. There is a risk when too many investors are involved in the projects that the democratic process within regional development faces obstacles when the parties cannot agree with each other.

We used the method text analyses and from the interpreters' point of view expound what was written in scientific research reports and political investigations.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att visa vilken effekt befolkningsförändringarna inom landsbygdsregionerna har på den regionalpolitik som förs idag. Samt vilka de samhälleliga konsekvenserna blir. För att detta syfte ska uppfyllas krävdes det tre stycken frågor. Dessa frågor är: Vilka effekter får befolkningsförändringarna på glesbygdsregioners socioekonomiska förutsättningar? Vad säger forskningen om den landsbygdspolitik som förs idag? Vilka är de stora dragen inom landsbygdspolitiken efter inträdet i EU?

Befolkningsminskningarna kommer att vara ett fortsatt problem framförallt för regioner i Sveriges inland som ser hur invånarna söker sig till universitetsstäderna. Forskningen visar på att det är befolkningstillväxten som utgör grunden för landsbygden och dess utveckling. En positiv befolkningstillväxt ger bättre förutsättningar för den ekonomiska tillväxten som politiken eftersträvar. Det är inom den tätortsnära landsbygden som den största tillväxten finns och enligt trenderna som forskningen visat upp kommer denna tillväxt att fortsätta.

En förbättrad pendling ger en befolkning som väljer i större utsträckning att stanna kvar. Genom att utveckla och förbättra dagens transportleder vill politiken underlätta för näringslivet. Forskningen menar att klarar regionerna av att tillmötesgå invånarnas sociala behov klarar regionen också samtidigt mycket av näringslivets krav på arbetskraft.

Inträdet till EU medförde en förändring inom landsbygdspolitiken. Stödprogram som till exempel Leader får allt större plats inom landsbygdsutvecklingen. Leader är en del av EU:s strukturfonder och som EU uppmuntrar till. Tillsammans med staten går EU in och finansierar en del av kostnaderna för projekten. Strukturfonderna blir landsbygdens svar på regeringens satsningar. Staten väljer som åtgärd att låta regionerna agera självständigt och låta regionerna själva bestämma vilken utveckling som är den bäst lämpade. Det finns en risk när för många är inblandade i projekten, att den demokratiska processen hindrar den regionala utvecklingen då inte alla inblandade kan komma överens.

Den metod som är använd är en textanalys där vi utgått från uttolkarens, vår, synvinkel där vi med hjälp av den förförståelse vi har tolkat det som är skrivet i forskarrapporter och politiska utredningar.

Innehåll

Summary	2
Sammanfattning	3
Bakgrund och problemområde.....	6
Syfte	9
Frågeställningar.....	9
Metod	10
Textanalys	10
Avgränsningar.....	13
Källkritik	14
Teori.....	16
Befolkningsförändringar	16
Befolkningsförändringarnas ekonomiska påverkan	18
Kunskapscentra och klusterbildning	21
Politik.....	23
Regeringens syn på landsbygden	23
Sveriges politiska strategier före EU	24
Sverige går med i EU	25
Statens roll inom partnerskapsstrategin	27
Befolkningsutvecklingen	29
En minskad befolkning	32
Landsbygdsforskning.....	33
Strategisk inriktning.....	34
Analys och slutsatser.....	36
Befolkningsförändringar	36
Regeringens fyra punkter.....	38
Efter inträdet i EU	39
Forskningens syn på den socioekonomiska utvecklingen.....	41
Slutsatser	42
Vilka effekter får befolkningsförändringarna på glesbygdsregioners socioekonomiska förutsättningar?	42
Hur nära ligger forskningen och politiken generellt varandra inom landsbygdsfrågor?.....	44

Vilka är de stora dragen inom landsbygdspolitiken efter inträdet i EU?	45
Egna reflektioner.....	47
Litteraturlista.....	49
Tryckta källor:.....	49
Rapporter:	51
Konferenser.....	52
Statistik	52
Dagstidningar:.....	52
Bilaga 1- Nationella medelåldern	53

Bakgrund och problemområde

Samhället har gått från en stadig ökning av befolkningen på landsbygden till att städerna ökat i attraktivitet och därmed tagit över mycket av landsbygdens befolkning (Woods 2005).

Urbaniseringen som pågått har generellt sett gällt landsbygdens yngre befolkning då de attraheras av städernas utbud. Resultatet för landsbygden blir då en äldre befolkning som får svårt att hålla kvar den yngre befolkningen. För att ”bromsa” urbaniseringen och få igång utvecklingsmöjligheterna för landsbygden igen, har EU enats om att stödja den regionala utvecklingen. EU är med och finansierar ett antal olika program för regional- och landsbygdsutveckling. Den årliga medlemsavgiften som Sverige betalar till EU kan återanvändas genom att regioner ansöker om finansiella bidrag till projekt som ska driva utvecklingen inom regionen framåt (Forsberg 2005).

Bland många av EU:s olika utvecklingsprogram finns Leaderprogrammet som ryms inom EU:s strukturfonder. Detta är ett program som verkar för att uppmuntra lokalbefolkningen till att skapa nya idéer och arbetssätt som ska ta områdets utveckling framåt. Det kan vara aktörer från intresseorganisationer och föreningsliv, till aktörer inom den offentliga sektorn och större företag som går ihop och bildar nätverk i syfte att föra regionens sociala och ekonomiska utveckling framåt. Dessa nätverkskonstellationer ansöker om finansiellt stöd ur EU:s strukturfonder och beroende på hur väl projektet passar in i EU:s målprograms policy så kommer en del av Sveriges medlemsavgift tillbaka till regionen (Larsson 2002).

Då Sverige saknat en uttalad landsbygdsolitik har man använt sig av olika andra varianter som till exempel ortssystempolitik. En annan variant som staten använt sig av är att omlokalisera olika statliga verk för att täcka upp inom en region som drabbats av nedskärningar eller nedläggningar (Larsson 2002). EU:s strukturfonder och de nätverk som dessa skapat har gjort det möjligt för staten att hitta en röd tråd inom landsbygdsolitiken (Larsson 2002). När sedan staten intagit en mer passiv roll och agerat endast som finansiär har regionerna fått bättre förutsättningar för projekt som ska främja regionens utveckling och tillväxt (Westholm 1999).

Både politiken för landsbygdsutveckling och regionala tillväxten grundas på de geografiska förutsättningarna som finns inom landets landsbygdsområden (Regeringen 2009). I praktiken betyder det att regeringen tar hänsyn till att landsbygderna ser olika ut när det gäller politikens

planering och genomförande. För att kunna genomföra förändringar så krävs det ett blocköverskridande samarbete inom alla politiska nivåer men även partier, eftersom det är så många olika områden inom politiken som berörs (Regeringen 2009). Som citatet nedan visar agerar regeringen för att landsbygdsregioner ska ta större ansvar själva. Denna tankegång har sitt ursprung i den policy som EU bedriver i frågor kring utveckling av regioner (Forsberg 2005).

”Den regionala tillväxtpolitiken är en aktiv förnyelsepolitik som ger alla delar av Sverige möjligheter att utvecklas av egen kraft och bidra till det gemensamma bästa. Politiken bygger på att varje region ges ansvar och inflytande, som innebär möjligheter att växa utifrån sina egna förutsättningar.” (Regeringen 2009, s 11)

Befolkningsunderlaget som näringslivet efterfrågar varierar från region till region. Regeringen förespråkar vikten av att regionens befolkningsunderlag har en god utbildning som ska kunna locka etableringar av företag till området (Regeringen 2009). Många områden har svårigheter att uppfylla dessa önskemål, istället blir det en omedveten riktning mot regioner som innehåller ett universitet eller högskola. När inte alla områden klarar av att tillmötesgå näringslivets krav om en välutbildad befolkning i arbetsför ålder ökar skillnaderna mellan landets olika regioner.

Landsbygdsstrategin ska försöka förändra synen på landsbygden från ett område som i största drag skildras med negativa termer till att attrahera befolkning och näringsliv.

Landsbygdskommittén (2005) tror att detta är möjligt och att landsbygden kommer att bli ett attraktivt område i framtiden. Dock kvarstår problemet med de glesbefolkade områden som utgör den största delen av Sveriges landyta.

Under 1970-talet inträffade den så kallade ”Gröna Vågen”. Urbaniseringen som skett under tiden bromsades nu upp och människor började bosätta sig utanför städerna igen. Denna våg kan ha sitt ursprung i hur samhället utvecklats under miljonprogrammet. I takt med att nya lägenheter byggdes så fanns det också en strategi för att utöka pendlingsmöjligheterna. Detta i kombination med människors förändrade synsätt på naturen och ökade sysselsättningsmöjligheter på landsbygden fick människor att i större utsträckning bosätta sig utanför städerna (Nyström 1997).

Detta leder oss in på befolkningsförändringar som enligt Forsberg (1997) inte är någon slumpmässig företeelse. Istället hävdar Forsberg att det är en cyklisk process, det vill säga en process som är i ständig förändring med fenomen som är ständigt återkommande. Ett annat

cykliskt fenomen är konjunktursvängningar i ekonomin. Forsberg (2005) är inne på samma spår i senare forskning när effekterna av ”Gröna vågen” beskrivs. Forsberg påtalar svårigheten för forskning och planering att upptäcka dessa ”fenomen” och det är lika överraskande varje gång de inträffar.

Sysselsättningen ingår också som en del av den cykliska processen (Forsberg 1997). Hur situationen på arbetsmarknaden ser ut är en avgörande faktor som kan förhindra att människor rör på sig i den utsträckning som de själva vill och som skulle gagna samhället. Sysselsättningen styrs i mångt och mycket av om Sverige befinner sig i hög- eller lågkonjunktur. På så sätt så kan den antingen bromsa upp eller ”skjuta på” hur befolkningsförändringarna går till. När ett land befinner sig i en högkonjunktur ökar produktionen av varor och tjänster. Näringslivet måste kunna svara på en ökad efterfrågan vilket i sin tur innebär att företagen i större utsträckning måste nyanställa personal. I en lågkonjunktur blir följderna i stort sätt de motsatta. Konsekvenserna skiljer sig beroende på vilken ekonomisk stabilitet som företagen har.

Forsberg (2005) resonerar kring problemet med regionala omflyttningar, det vill säga när människor flyttar från en region till en annan. Följden blir att det på vissa platser inom regionen blir en befolkningsökning som ökar trycket på kommunerna och den service som kommunen ska bidra med blir lidande. Några exempel på den service som kommunerna ska kunna erbjuda är bostäder, barnomsorg och vård. Från de platser som människorna väljer att flytta ifrån leder denna process till en befolkningsminskning. Med en förminskning av befolkningen så blir det ett minskat skatteunderlag och problem med finansiering av tidigare nämnd service.

Den geografiska variationen som finns i landet påverkar hur framtidsutsikterna inom näringslivet kommer att se ut. Ett exempel är fjällturism som är säsongsbetonad, där variationen mellan de olika fjällerna kan hämma sysselsättningsutvecklingen inom vissa områden. Utbudet inom fjällturism varierar beroende på hur populärt området är, Florida (2001) pekar på att med en ökad popularitet så ökar också länkarna inom näringslivet och detta bidrar till en mer effektiv region. Regioner som ökar sin effektivitet ökar också sin ekonomi när allt fler väljer att utnyttja det som kommuner och näringsliv kan erbjuda. Därmed begränsas närliggande områden på samma sätt då få väljer att utnyttja de alternativ som finns. En ytterligare begränsning sker när skatteintäkterna minskar och det blir svårare att locka till sig nyetableringar som kan vända den negativa spiral som närliggande område har hamnat i.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att visa vilka effekter befolkningsförändringarna inom landsbygdsregionerna får på den politik som förs idag samt ett urval av vilka konsekvenser befolkningsförändringarna leder till.

Frågeställningar

Frågeställningarna är tänkt att spegla det syfte vi valt att basera vår analys kring. Vi har ställt oss tre frågor som vi söker finna generella svar kring, dessa frågor är:

- Vilka effekter får befolkningsförändringarna på glesbygdsregioners socioekonomiska förutsättningar?
- Vad säger forskningen om den landsbygdspolitik som förs idag?
- Vilka är det stora dragen inom regional landsbygdspolitik efter inträdet i EU?

Metod

När vi fått syftet med uppsatsen klart för oss påbörjades arbetet med att lokalisera vilken slags metod vi vill använda oss av. Först kom vi fram till att arbetet skulle utgå från en metod som vi kunde känna oss bekväma med. Vi kom fram till att vi skulle arbeta utifrån de texter som redan finns för att kunna skapa oss vår egen koppling till syftet. Allt material som vi samlat in och läst är redan publicerat i någon slags form. Publicerade texter från forskare ger oss information om hur vi ska kunna tolka de politiska utsagor som finns representerade i uppsatsen. En viktig del från vår sida var att tolka forskningen efter de förkunskaper vi skaffat oss. Detta ger oss kunskapen att urskilja forskning inom de beslutsrapporter vi använt oss av. Därför har vi beslutat oss för att en textanalys är den rätta vägen att gå.

Textanalys

Det finns fyra olika tolkningsstrategier: relatera texten till uttolkaren, avsändaren, mottagaren och texten till den omgivande diskursen.

Av dessa fyra tänkbara strategier har vi valt att använda oss av den första. Innan vi börjar med uppsatsen har vi någon slags fördom eller förförståelse för ämnet. Denna metod hade inte varit möjlig om vi saknat en koppling till den text utifrån den frågeställning vi utgått ifrån kopplat till de fördomar vi har. Förförståelsen och fördomarna bygger på våra tidigare upplevelser av världen i stort, de människor som bor där, det samhälle vi tillhör, språket vi använder samt våra tidigare erfarenheter från utbildning. Vi som tolkare av texter använder oss av denna förförståelse för att få en uppfattning av betydelsen i texten, men det går inte att exakt berätta vad författaren ville säga med sin text utan den får en ny innebörd. Det viktigaste för en uttolkare är att vara medveten om att denna förförståelse finns (Bergström & Boréus 2000).

Vår analys baseras på de stora skillnaderna som märks av i de utredningar, politiska utsagor och den forskning vi har till vårt förfogande. Vi kommer utifrån dessa att göra en *helhetsanalys* för att undersöka vad som sägs inom forskning och politik rörande det syfte vi satt upp. En helhetsanalys består av tre faser (Holme och Solvang 1997). Den första fasen är *val av problemområde*. I detta problemområde som vi tidigare nämnt kan vissa ämnen inom politik och befolkningsförändringar återkomma på ett flertal platser i vår uppsats. Återkommande ämnen dyker upp när vi identifierar de skilda åsikterna som finns inom forskning och politik vilket ger

oss en anledning att återkomma till dessa. Därefter börjar man *formulera sina frågeställningar* i vårt fall handlar det om att förtydliga våra frågeställningar utifrån det material vi samlat in. Här behöver vi granska vad vi själva anser är relevant för uppsatsen. Passar det in i syftet och under de frågeställningar vi ställt oss. Ett problem kan uppstå ifall vi märker att materialet stämmer överens med syftet men inte helt med frågeställningen.

En *systematisk analys* (Holme och Solvang 1997) fångar upp det material som kan påverka de frågeställningar vi arbetar kring. Nu går vi tillbaka och analyserar det material vi fått fram ifall vi upptäckt något relevant till den frågeställning vi byggt upp. I vårt fall så dök EU upp som en relevant och intressant del inom frågeställningen. När sådan information hittas noteras det var den finns och det antecknas vilka viktiga punkter som tas upp (Holme och Solvang 1997).

Analysen är en jämförelse mellan vad forskarna säger om hur befolkningsförändringarna skett under de senaste åren och vilka effekter dessa förändringar blir på samhället och den regionalpolitik vi ser idag. De texter som har analyserats är forskningsrapporter, statliga utredningar och andra texter skrivna av forskare som skildrar vilka förändringar som landsbygden genomgått men även vilka problem landsbygden kan komma att stå inför.

Det första som gjordes när vi hade valt forskningsområde var att söka efter forskningslitteratur som vi ansåg vara relevanta för vårt syfte. Vi har till exempel använt oss av nyckelord som landsbygd, regional utveckling, rural development, befolkningsförändringar m.fl. Många av de referenser vi använt oss av har vi hittat under den referenslista som de olika forskarna använt sig av. Statliga verk publicerar sina rapporter på internet. Vi tjänade mycket tid när vi kunde undvika att få dem skickade till oss och istället kunde skriva ut rapporterna. För att kunna lokalisera dessa rapporter tog vi hjälp av den sökmotor som finns tillgänglig genom Högskolan Dalarna. De politiska utredningarna som finns med i arbetet kommer från Statens Offentliga Utredningar, det vill säga SOU.

Vi identifierade några problemområden när vi gjorde vår faktainsamling. Ett område var landsbygden och vilka hinder som den har stött på fram tills idag exempelvis befolkningsförändringar. Vi identifierade ett problemområde som funnits sedan lång tid inom politiken. Det har inte funnits en tydlig politisk strategi för landsbygdsutvecklingen. Den politik

som tidigare verkat för landsbygdsutvecklingen har fått kritik för att den vidgat klyftan mellan fattiga och rika regioner.

När vi sedan börjat gå igenom texterna har vi hela tiden funderat kring frågor som: Hur ser befolkningsförändringarna ut? Vilken slags påverkan har dessa på landsbygden? Stämmer det överrens med regeringens landsbygdsstrategi? Vilka frågor anser forskning och politik är viktiga och är de överrens? Hur har EU påverkat och hur kan regionerna använda strukturfonderna på bästa sätt?

När detta är gjort grupperas de olika texterna under de frågor som är uppställda. Vid denna gruppering är det bra att använda både huvudrubriker och underrubriker. För vår del blev huvudrubrikerna de tre områden vi tidigare identifierade och som underrubriker hade vi de frågor som vi ställde oss under textgenomgången. Många av frågorna hamnade under flera huvudrubriker.

I de avsnitt där vi beskriver befolkningsförändringar med diagram har vi valt att enbart presentera en sammanfattning av olika forskares utredningar. Vi har inte tolkat dessa utan enbart presenterat dem. Med diagram och karta vill vi ge en större inblick i hur förändringarna inom befolkningsmönstret har gått till. Vi tror att detta ökar läsarens förståelse för ämnet i stort och uppsatsen i synnerhet.

Avgränsningar

Det finns extremt mycket material om landsbygdsforskning om vilka problemen är och hur dessa problem har uppstått. Vi har i stort sett helt valt bort EU och Sveriges syn på jord- och skogsbruk både på det politiska samt det forskningsmässiga planet. Uppsatsen tar upp landsbygden ur ett helhetsperspektiv där vi sett på problemen ur ett nationellt perspektiv och där det resultat vi fått fram gäller för alla landsbygdsregioner. När vi beskrivit Norrlands inland visar vi att problemen som landsbygdsregioner står inför är större på vissa platser jämfört med till exempel tätortsnära landsbygder.

Vi har försökt att bortse från partipolitiska program då ett sådant arbete hade blivit för stort och tiden hade helt enkelt inte räckt till. Av samma anledning har vi valt bort djupgående analyser om EU:s strukturfonders uppkomst och användning. Vi har inte heller tagit upp några konkreta exempel på hur partnerskapsprojekt praktiseras i verkligheten utan valt att visa på det generella användandet av strukturfonderna inom den regionala utvecklingen.

I vissa områden i uppsatsen har vi slagit ihop regional utveckling med landsbygdsutvecklingen. Detta för att regeringens landsbygdsstrategi riktar sig i mångt och mycket mot regioner vilket ibland försvårar för oss i analysen vad som är skillnaden mellan dessa. Vi har dock försökt att skilja dessa åt i största möjliga mån. Vi känner dock inte att resultatet förändrats av att det ibland kan bli svårt att urskilja vad som är regional utveckling och vad som är landsbygdsutveckling. I en del avsnitt av uppsatsen valde vi att hänvisa till kommunerna inom regionerna. Detta val var medvetet för att läsaren ska kunna få en uppfattning om att regioner omfattar flera kommuner och visa på hur viktigt det är med samarbete mellan dessa.

Urbaniseringsprocessen är en process som många forskare fördjupat sig i. Vi har valt bort detta och istället generellt skildra befolkningsutvecklingen i allmänhet. Urbaniseringsprocessen ingår i den delen av detta i uppsatsen. Att det inte presenteras något djupgående skildring av de olika ämnena vi tagit upp beror på att för detta ändamål inte funnits någon tid. Istället har vi valt att beskriva olika delar som vi funnit intressanta och som vi vill diskutera vidare. Det ska tilläggas att själva uppsatsen är en opolitisk skildring och att eventuella politiska uppfattningar tillkommer under diskussionen längst bak i uppsatsen.

Det finns forskning som utgår från ett genusperspektiv. Syftet med uppsatsen var aldrig att diskutera könsrollerna på landsbygden utan fokus låg på befolkningsförändringar och de socioekonomiska förutsättningarna.

Då vi inte känner till all den forskning av landsbygden som gjorts, finns det en möjlighet att vi kan ha bortsett från åsikter som skulle kunna vara intressanta för vår del. Vi har även använt oss av de texter vi funnit relevanta utan att ta någon hänsyn till vilken bakgrund som den aktuella forskaren har.

Källkritik

Varken Forsberg eller Malmberg tar upp någon speciell tidsepok, därför svårt att placera in det under en speciell period. Kanske bättre metod att studera historiska förändringar än framtid, framförallt Forsbergs modell.

Landsbygdsstrategin är ett politiskt material, som vi valt att plocka ut vissa delar från. Detta behövdes göras för att visa skillnaderna mellan det politiska synsättet och hur forskningen ser på ämnet. Landsbygdsstrategin speglar hur den sittande regeringen ser på frågorna om hur regional politik ska föras på landsbygden. Att kunna reda ut alla begreppen som regeringen menar i landsbygdsstrategin är för oss omöjligt. När de statliga utredningarna skiftar i att syfta på regional politik och landsbygdspolitik blir det så rörigt att vi till slut inte kan förstå hela skillnaden mellan de båda politikområdena. Slutliga problemet med detta är att försöka klura ut om vilket område politiken syftar på, ska förändringarna som ska genomföras ske på regional eller lokal nivå?

Då strategin bygger på det valprogram som alliansens partier förespråkade finns det en möjlighet att en del av utredningar som ligger till grund för strategin kan vara något vinklade. I landsbygdsstrategin ger alliansen sin officiella syn inom vilka områden de anser att landsbygden behöver förändras. Det riktas en passiv kritik mot den tidigare regeringens politik och vilka förändringar som tidigare gjorts för att utveckla landsbygden. Detta leder till att vi får ta och begrunda vilket år som rapporterna genomförts och vilken regeringssammansättning som har beställt dessa rapporter. Glesbygdsverket ska verka för att utveckla hela landsbygden inte bara enstaka regioner. Problemet blir att Glesbygdsverket styrs av staten och får därför anpassa sig efter vilken politik som den styrande regeringen vill praktisera.

Problemet som kännetecknar all slags forskning är att forskningen i sig aldrig är oberoende. Den är baserad på vilken slags inställning forskaren och vem eller vilka det är som beställer forskningen. Därför är det omöjligt att finna någon forskning som är hundra procentigt objektiv för sitt syfte.

Teori

För cirka hundra år sedan så var Sverige ett land där de allra flesta invånarna bodde på landsbygden, men 1900-talet var det århundrade då Sverige fick se en stor samhällsförändring nämligen urbaniseringen. Med urbanisering menas att man överger landsbygden för att bo i stadsområden. Denna rörelse gjorde landsbygden mer sårbar eftersom den tappade både arbeten såväl som arbetskraft (Amcoff 2008).

Detta är en forskningsöversikt som beskriver vad olika forskare har identifierat för problem som finns inom landsbygdsregionernas tillväxt och ekonomiska utveckling. Problemområdena är uppdelade efter vad de handlar om. Vad *befolkningsförändringar* och vilka olika slags påverkningar som dessa har är uppdelade som underrubriker i detta avsnitt.

Befolkningsförändringar

Landsbygden har drabbats hårt av urbaniseringen och än idag så känner kommuner på landsbygden av effekterna från denna process (Amcoff 2008). Urbaniseringen är enligt Forsberg (1997) en cyklisk process som då och då stöter på hinder som bromsar upp den. Att den är cyklisk betyder att den storleksmässigt pendlar från en mindre till en större omfattning av flyttströmmar. Exempel på hinder som kan störa processen kan vara om Sverige befinner sig i en hög- eller lågkonjunktur. Konjunkturgångarna skyndar antingen på eller bromsar upp processen. Hindren kan också vara en individuell företeelse som varierar efter vilken situation som varje enskild individ befinner sig i. Det finns situationer bortom de ekonomiska aspekterna som föranleder att någon måste flytta.

Forsberg har dock identifierat fem olika faser inom befolkningsförändringarna som påverkar både kommun och näringsliv genom den cykliska process som vi tidigare nämnde.

- Den första fasen handlar om en utflyttning av unga människor från landsbygden. Anledningen till att unga människor flyttar i allt större utsträckning är enligt Florida (2001) att denna generation efterfrågar något mer än ett arbete. Forsberg anser att anledningen till unga människors flytt är att arbetet har betydelse. Vidare anger Forsberg att även utbildning väger in i sammanhanget. Samtidigt i den första fasen är dödligheten högre än barnafödandet, detta leder till att befolkningen åldras och minskar (Forsberg 1997).

- I fas två omfattas landsbygden av en stor utflyttning av unga människor men det sker även en inflyttning, främst är det unga familjer som flyttar in. Inflyttningen är inte tillräckligt stor för att ge en befolkningsökning. Trots att andelen inflyttningar ökar så är den delen fortfarande mindre än andelen utflyttningar. Samtidigt är dödstalen i regionen större än andelen födslar. Resultatet blir att förändringarna påverkar regionen i ett negativt perspektiv och befolkningsminskningen fortsätter (Forsberg 1997).
- Fas tre visar på en viss befolkningstillväxt med en ökad inflyttning. Framförallt så sker det en transition inom åldersstrukturen tack vare inflyttningar då dödstalen fortfarande är högre än födelsetalen.
- Inom fas fyra har det förekommit en längre tids inflyttning av barnfamiljer. Tillsammans med övrig inflyttning så är antalet födslar större än antalet dödsfall. Befolkningstillväxten tilltar i den fjärde fasen.
- I fas fem råder det stiltje i flyttningsnettot. Både in och utflyttningar från landsbygden mattats av. När det inte sker några större förändringar i flyttmönstret fortsätter födelsetalen att överstiga dödsantalet (Forsberg 1997).

Det går enligt Forsberg (1997) att använda sig av denna modell för att analysera hur förändringarna på landsbygden generellt går till. Modellen kan användas när undersökningar om hur de sociala förhållandena påverkas av befolkningsförändringarna. Varje fas inom modellen fungerar som en övergångsperiod till nästkommande fas. När sista fasen inträffar finns det förutsättningar inom denna för att klara av den sociala struktur som föregående faser krävt.

Malmberg (2000) riktar kritik mot detta synsätt. Han hävdar att landsbygds/regionalforskning fokuserar på de negativa aspekterna inom befolkningstillväxten. Malmberg anser att istället för att se till hur många som flyttar in, ska undersökningen riktas mot vilka åldersgrupper det är som väljer att flytta in.

Åldersfördelningen utgör en viktig grund för den regionala utvecklingen. Malmberg har tagit fram en teori om fyra faser inom befolkningen som är kategoriserad till speciella åldersgrupper. Fas ett kännetecknas av hög dödlighet bland spädbarn och en allt äldre befolkning. Andra fasen handlar om att det föds färre barn men däremot ökar andelen unga vuxna. Det blir en ökning inom åldersklassen 20- 40 år. I fas tre sker det en övergång när de yngre befolkningsgrupperna når medelåldern. Enligt Malmberg så fungerar den tredje fasen som en övergångsperiod från de

tidigare instabila faserna till en mer stabil fjärde fas. Denna kännetecknas av att det är framförallt de äldsta befolkningsgrupperna som har en befolkningsökning.

Det som skiljer dessa modeller åt är att Forsberg uttryckligen uttalar sig om landsbygden (Forsberg 1997) medan Malmberg påtalar modellens olika fasers betydelse för regioner och länder (Malmberg 2000). I Forsbergs modell så finns det inga större tecken på att söka efter några ekonomiska effekter som är kopplade till de faser Forsberg identifierat. Istället ligger Forsbergs fokus på hur det går att identifiera hur befolkningsförändringarna gått till. Det går att spåra förändringar bakåt i tiden. Forsbergs modell går att använda till att studera flyttmönster bakåt i tiden utifrån vilka olika slags processer som ett land gått igenom. Det kan handla om allt från hur den nationella ekonomin mår till industriella nedläggningar på en lokalnivå.

På ett tydligare sett går det att utläsa i diagrammet (bilaga 1) hur åldersskiftningarna inom ett län varierar under perioden år 2000-2008.

Befolkningsförändringarnas ekonomiska påverkan

Malmberg pekar på att åldersgruppernas olika beteenden påverkar ekonomin. En åldersgrupp där de flesta arbetar har en större möjlighet att spendera sina pengar på ett sätt som gynnar den ekonomiska utvecklingen. Sysselsättningen inom en region är den absolut största påverkande faktorn (Lundmark 2000) för den process som Forsberg beskriver. Framförallt då regioners utveckling inom EU mäts i BNP. En minskad sysselsättning hämmar produktionen av varor och tjänster vilket automatiskt sänker det BNP värde som den drabbade regionen kan tänkas ha. BNP avgör således om det är en region i kris eller om det är en region på frammarsch (Lundmark 2000).

Inom själva regionerna så är inte sysselsättningsutvecklingen det enda problemet. Kommunerna inom regionen som ökar i antalet sysselsatta kan fortfarande ha problem med att få in för lite pengar till kommunkassan. Avståndet har blivit mindre betydelsefullt då det bland annat gjorts förbättringar inom kollektivtrafiken och ökade satsningar på en förbättrad infrastruktur. Detta gör att många väljer att pendla till närmsta tätort. En mätning av en regions BNP kan således inte alltid stämma överrens med den finansiella utvecklingen som en region har när vissa kommuner förlorar mer än de tjänar (Lundmark 2000).

Beslutsfattarna inom regionen är beroende av dem som arbetar inom regionen då de står för en stor del av intäkterna i form av skatt och köpkraft. Samt att dessa som arbetar informellt visar upp den regionala arbetsmarknaden för eventuella nyetableringar av företag inom produktion och tjänstesektorn. För att kunna attrahera företag till området behövs det en bra bredd mellan hög- och lågutbildade detta för att kunna täcka upp näringslivets olika önskemål (Lundmark 2000).

Florida (2001) hävdar att det inte bara är de ekonomiska förutsättningarna som lockar människor från landsbygden till tätorten. Att bryta upp och flytta till ett nytt område endast för ett förmånligare arbete är bara en liten del i en helhetsbedömning som leder fram till ett beslutsfattande. Istället hävdar Florida att den viktigaste faktorn inom en flyttprocess handlar om hur människor kan få både arbete och ett socialt liv med diverse fritidsaktiviteter att gå ihop. Vidare tar han upp skillnaderna på hur dagens unga människor resonerar jämfört med äldre generationer. Där den ”nya” generationen efterfrågar betydligt mer än den äldre generationen. Den yngre flyttaren har andra mål och syften med sitt liv. Att bara arbeta räcker inte utan det finns även krav på en bra tillgång till specifika fritidsaktiviteter. De krav som finns idag är inte desamma som den äldre generationen hade. För den äldre befolkningen var arbetet det primära som fick dem att bryta upp och söka andra bostadsorter (Florida 2001).

Näringslivet är i behov av att det finns invånare i arbetsför ålder och när dessa minskar begränsar det utbudet på den lokala arbetsmarknaden och även intresset från näringslivet att etablera sig i området (Korpi 2004). NUTEK tar upp dessa problem när de identifierar andelen nystartade företag inom landet. Här hade Stockholm störst andel och Västerbotten den lägsta (PARK 2000:18). Även en senare undersökning gjord av Glesbygdsverket (2008) stödjer NUTEK:s analys om att det är hårdare för nystartade företagsverksamheter framförallt i Norrlands inland. I tabellen från Glesbygdsverket så ser man hur det sker en minskning av dagligvarubutiker inom framförallt glesbygdsregioner (Figur 1).

Figur 1: Antal dagligvarubutiker per områdestyp och region mellan åren 1996-2008

Områdestyp	Region	1996	2007	2008	Förändr. 1996-2008	
					Antal	%
Glesbygd	Skogslänens inland	327	257	247	-80	-24,5
	Skogslänen övrigt	79	45	44	-35	-44,3
	Storstadsregioner	49	42	40	-9	-18,4
	Övriga Sverige	39	28	26	-13	-33,3
	Totalt	494	372	357	-137	-27,7
Tätortsnära landsbygd	Skogslänens inland	147	105	91	-56	-38,1
	Skogslänen övrigt	525	353	341	-184	-35,0
	Storstadsregioner	226	170	167	-59	-26,1
	Övriga Sverige	1 146	769	751	-395	-34,5
	Totalt	2 044	1 397	1 350	-694	-34,0
Tätort	Skogslänens inland	154	132	131	-23	-14,9
	Skogslänen övrigt	829	646	629	-200	-24,1
	Storstadsregioner	1 861	1696	1657	-204	-11,0
	Övriga Sverige	1 787	1570	1542	-245	-13,7
	Totalt	4 631	4 044	3 959	-672	-14,5
Riket		7 169	5 813	5 666	-1 503	-21,0

Källa: Konsumentverket, Glesbygdsverkets bearbetning.

Glesbygdsverket (2008) visar att det är framförallt inom utbudet av kommersiell service som försvinner bort från landsbygden. Dagligvaruhandeln, skolomsorgen och områden som styr tillgängligheten är några exempel på områden som drabbas. Med tillgänglighet menas försäljning av bensin och diesel. Vad Glesbygdsverkets årsbok (2008) också visar är hur beroende alla aktörerna på den kommunala arbetsmarknaden är av varandra. För varje företag som tvingas i konkurs så skapas en dominoeffekt, hastigheten styrs av inom vilken näringsgren konkursen äger rum. Detta ska kommunerna försöka vända genom att bearbeta näringslivet med att den lokala arbetskraften är flexibel där invånarna täcker upp alla näringsområden (Westholm 2004).

Florida (2001) argumenterar för möjligheten att locka till sig nya näringsverksamheter i områden som upplever negativa socioekonomiska förhållanden. I sin bok *”Den kreativa klassens framväxt”* så hänvisar Florida till Robert Lucas teori om att utnyttja transportleder och eventuella naturtillgångar för att locka till sig nya etableringar inom näringslivet. Vidare argumenterar Florida att det som är viktigt för regionens socioekonomiska utveckling är att humankapitalet inom regionen bildar produktiva klustersammansättningar. Genom att ta tillvara och uppmuntra invånarnas produktiva egenskaper som finns inom varje enskild invånare ökar möjligheten att ta den socioekonomiska utvecklingen på landsbygden framåt (Florida 2001). Etzkowitz (2005)

stödjer Floridas argument och påpekar vikten för den regionala utvecklingen som människor med rätt kunskap har till förfogande. Etzkowitz (2005) menar att spetskunskapen som finns inom en region är något som näringslivet efterfrågar.

Knox m fl. (2003) beskriver en motsatt effekt. Denna motsättning består i att det inom regionens område satsas på ett allt för ensidigt näringsliv. Effekten blir att istället för ett varierat näringsliv får regionen en slags massproduktion som konkurrerar på en för liten marknad. När företagen ska samsas på en för liten yta blir de ekonomiska följderna dem att regionens intäkter inte ökar i den utsträckning som de hade gjort om det funnits en balans. Klusterbildningarna som beskrivits ovan får i dessa områden en inte helt önskad effekt. *"There can only be a limited number of Silicon Valleys and Silicon Fens"* (Knox m fl. 2003, s 386).

Kunskapscentra och klusterbildning

Florida (2001) kallar gruppammansättningen som blir inom universiteten och högskolorna för ett slags kunskapscentrum. Platser där kreativa människor möts och deras idéer uppmuntras och utvecklas. Applicerat inom Sverige är det framförallt universitetsstäder som blir dessa kunskapscentrum. *"De statliga universiteten och högskolorna ska anordna utbildningar som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund och beprövad erfarenhet. Universiteten och högskolorna ska också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet."* (Regeringen 2009, s 109). Vidare påstår Florida att dessa städer gynnas ekonomiskt av att kreativa människor lockar till sig framförallt multinationella företag. Ett exempel på detta är att Chalmers har goda förbindelser med ABB.

Som en region med problem inom befolkningstillväxten är det svårt att locka till sig företag som kan tillgodose invånarna med tjänster och produkter. Regionerna som har allt för få invånare att tillgodose det kundutbud som företagen efterfrågar (Johansson & Klaesson 2008). Regioner som kännetecknas av stora avstånd till tätorten saknar den valfrihet inom nätverksbildning som regioner med kortare avstånd har. Detta leder till att regioner som innehåller ett kortare avstånd till tätorten blir attraktivare då även transporttiderna förkortas. Näringslivet erbjuds ett kort avstånd till marknaden något som glesbefolkade regioner saknar.

Nätverken används till att sprida kunskap och ta regionens utveckling framåt. Nätverken, som Etzkowitz (2005) kallar kluster består inte bara av företag inom samma produktionsområde. Ett

flerfaldigt samarbete över parternas organisatoriska gränser används mer och mer som en strategi för en regional, ekonomisk utveckling. Vilka parter som blir involverade i klusterbildning varierar beroende inom vilket område som de är verksamma. Några exempel på parter som kan finnas inom en klusterbildning är: offentliga myndigheter, intresseorganisationer, högskolor etc.

Politik

Detta kapitel handlar om de politiska idéer som rör landsbygden. Kapitlet tar upp hur den svenska regeringen såg på landsbygden före inträdet i EU och hur regeringen ser på landsbygden idag.

Regeringens syn på landsbygden

Regeringen har tagit fram en ny politisk modell för hur utvecklingen inom regioner och landsbygder ska se ut. Landsbygdsperspektivet ska vara en naturlig del inom politiken. Regeringen vill öka värdet på landsbygden genom att uppmuntra till samarbete över olika områden. Regeringen vill att landsbygden förknippas med mer än bara råvaror. Det finns ett mer varierat näringsliv som också behöver komma fram och nämnas när man talar om utvecklingsmöjligheterna för landsbygden (Regeringen 2009). Regeringen vill att samhället ska se invånarna på landsbygden som en resurs, som en viktig del i landets utveckling. Problemet som landsbygden har är att befolkningsunderlaget minskar och ekonomin i många landsbygdsområden vacklar. Bilden av landsbygden blir då att den är ett hinder som tar upp för mycket ekonomiska resurser jämfört med hur mycket intäkter som landsbygden kan ge tillbaka. Landsbygdsstrategin är gjord för att ändra den schablonbild som samhället har på landsbygden som en underutvecklad del av Sverige.

Tidigare har vi tagit upp vikten av klusterbildning och befolkningens utbildning. Teorierna om kunskapscentrum och klusterbildning ryms i de fyra strategiska områdena som regeringen ska prioritera. De områdena som skall prioriteras för att utveckla regioner och landsbygd är:

- *Innovation och förnyelse: Med detta avser regeringen bland annat insatser som stärker regioners förnyelseförmåga samt stimulerar till ett förbättrat klimat för entreprenörskap och företagande.*
- *Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud: Med detta avser regeringen insatser för att stärka regioners och individers förmåga att bemöta den globala ekonomins ökade krav på kunskap och kompetens.*
- *Tillgänglighet: Särskilt viktiga insatsområden som regeringen lyfter fram är regionförstoring och ett utvecklat informationssamhälle.*

• *Strategiskt gränsöverskridande samarbete: Förmågan att utveckla funktionella arbetssätt och strukturer över nationsgränserna är viktig och bör förstärkas.* (Regeringen 2009, s 12-13).

De strategiska områdena har tagits fram med bakgrund från det stöd och den hjälp som EU kan bidra med.

Sveriges politiska strategier före EU

Att skilja på begreppen landsbygdspolitik och regionalpolitik kan vara problematiskt. Enligt Westholm (1999) beror detta på att begreppen är starkt sammankopplade och först på senare år börjar de separeras från varandra. Utvecklingen av regionalpolitiken har gått från att ägna sig åt att stötta de områden som "lider" av en extremt utspridd befolkning. Landsbygd och regioner har varit mål för en utjämningspolitik där skillnaderna mellan rika och fattiga regioner skulle utjämnas. Med detta menas att resurserna varit ojämnt fördelade och till exempel tätorter med bra ekonomi har inte fått anslag i lika stor utsträckning som orter och regioner med ett sämre utgångsläge fått. På senare tid så har denna politiska strategi ändrats till att utveckla landsbygder och regioner utan att ta resurser från andra delar av landet (Westholm 1999).

Forsberg (2005) hävdar att det fram tills inträdet i EU inte funnits någon uttalad politik för landsbygden. Istället har politiken utformats på en nationell nivå med omflyttningar, krisåtgärder och lokaliseringar som huvudform för den regionala utvecklingspolitiken. Larsson (2002) delar Forsbergs uppfattning om att det har saknats en uttalad politik för landsbygden. Bylund (1997) påtalar också att det funnits brister inom den tidigare landsbygdspolitik. Bylund hävdar att den ortssystemspolitik som startade i början av 1970-talet var ett paket som kunde riktas mot landsbygdsområden. Där "*... orterna indelades i fyra hierarkiska klasser, 1) storstäder, 2) primära centra, 3) regionala centra och 4) kommuncentra*". (Bylund 1997, s 46). Kategorierna ska kunna samverka inom funktionella nätverk som ska verka för att alla ska kunna ta del av regionens välståndsutveckling.

Kritiken som tills slut fick ortssystempolitiken på fall var att bedöma vilka regioner som kunde räknas som tillväxtregioner. Inom regionerna fanns det orter som hade god respektive negativ

tillväxt och den uppdelning som ortssystempolitiken innebar gjorde att motsättningarna inom regionerna stärktes (Bylund 1997). Till skillnad från Forsberg och Larsson så tar Bylund (1997) ställning i debatten för hur denna politik genomfördes samt ifall det var rätt eller fel att avveckla den. Vidare så hävdar Bylund att den landsbygdspolitik som förts endast agerat då ett område drabbats av nedläggningar. Åtgärderna som regeringen vidtar blir kortsiktiga när regeringen istället för en långsiktig lösning, väljer ett kortsiktigt alternativ som en omlokalisering av myndighet innebär. Bylund efterfrågar även en ny förbättrad variant av ortssystempolitiken (Bylund 1997).

Svensson (2006) har en annan åsikt än de nyss nämnda. Tidigare har vi nämnt en politik som baseras på åtgärder och stödpaket. Svensson menar att detta är en landsbygdspolitik och hänvisar till den *Näslundska utredningen* (Regeringen 1963). Denna utredning handlar om vilka förutsättningar olika stimulanser har för att påverka lokaliseringen av näringslivet ute på landsbygden. Svensson hävdar att denna utredning utgjorde grunden för en offensiv och aktiv politik från regeringens sida. Till skillnad från Bylund så hävdar Svensson att de olika propositionerna inte är någon "krisåtgärd" utan som en del i en aktiv regionalpolitik där man arbetar i ett förebyggande syfte.

Sverige går med i EU

När Sverige år 1995 trädde in i den europeiska unionen öppnade sig helt nya möjligheter för perifera regioner i landet. Inför medlemskapet så förhandlade Sverige om hur utvecklingsarbetet inom landet ska kunna utnyttja den medlemsavgift som ett medlemskap kostar. EU hade flera program för regional utveckling i områden som led av negativa trender och prognoser inom den regionala utvecklingen. Stöd betalas ut till jordbruk som fungerar men som genererar för små intäkter, ekonomisk uppbackning till fiskeindustrin, lågutbildade ska kunna ha en realistisk chans att utbilda sig, åtgärder mot långtidsarbetslösheten (Forsberg 2005).

Strukturfonden som utgjorde stöd till perifera regioner stämde inte överens med Sveriges ekonomiska förutsättningar. EU har slagit ihop Sverige och Danmark till en nordregion. Tack vare att Sverige och Danmark har ett högt BNP värde fanns det ingen möjlighet för dessa parter att söka stöd inom denna fond. Istället gjordes det ett försök med att få Sveriges norra del att klassas som en ny typ av fond region (Forsberg 2005). Ett aktivt arbete gjorde så att regioner

som har en utspridd befolkning har möjlighet att söka EU stöd i en speciellt utformad ”glesbygds fond”. Denna fond är framtagen för regioner med extremt låg befolkning per capita (Forsberg 2005).

Leader är ett arbetssätt som EU tagit fram för att sätta fart på den sociala och ekonomiska utvecklingen i landsbygdsregioner baserad på de mål som finns uppsatta för strukturfonderna. Nyskapande idéer och arbetsmetoder som senare kan användas som modeller uppmuntras. De erfarenheter som landsbygdsregionerna skapar under projektens gång ska delas med andra landsbygdsområden inom unionen. Leaders syfte är att sporra den ekonomiska tillväxten på lång sikt samt anpassas utifrån områdets geografi, detta för att nå bästa möjliga resultat. För att uppnå bästa möjliga resultat så utgör partnerskap och bildandet av nätverksgrupper en central del inom Leader (Larsson 2002).

EU:s strukturfonder bygger på att de medel som finns inom fonderna ska användas för att stärka tillväxten och arbeta mot att utjämna de socioekonomiska skillnaderna inom EU:s medlemsländer. Den här politiken går även att tillämpa på en lokal nivå. Lundmark nämner Tyskland som ett exempel och pekar på de stora skillnaderna i utvecklingen mellan gamla DDR och den delen som tidigare var Väst-Tyskland. För stora skillnader inom ländernas socioekonomiska tillstånd bidrog till den politik EU verkar för idag. Indirekt så hamnar fokus mer på att försöka utjämna skillnaderna än att stärka den regionala tillväxten (Lundmark 2002). Framförallt inom regioner med en BNP under de kriterier som EU ställer (Forsberg 2005). BNP används idag för att mäta tillväxten. Enligt Lundmark (2000) så liknar den politik EU för med hjälp av BNP en politik som är till för att kunna identifiera och utjämna skillnaderna mellan unionens medlemsstater på en nationell nivå

Från EU:s sida så är partnerskap mellan olika aktörer en av grundförutsättningarna i den regionala utvecklingen och detta medförde att Sverige fick anpassa sin administrativa struktur (Aalbu 2001). Från att vara ett ”top-down” system, där order och uppmaningar från regeringen gick nedåt inom en hierarkisk kedja till beslutsfattarna på lokalnivå, till en ”bottom-up” styrning där många beslut fattas i samförstånd mellan alla inblandade partnerskapsaktörer. Kommunerna hamnade i en annan situation där de behövde komma på en lösning om hur de skulle kunna kringgå kommunallagen. Enligt kommunallagen så måste kommunernas pengar stanna inom kommunen. Lösningen på detta gick till så att det fanns kommuner som såg att Leader kunde

användas som ett stöd för att stärka kommunens attraktionskraft och därigenom stärka kommunens utvecklingsmöjligheter. Detta kunde motivera att kommunen satsar pengar i projekt som sträcker sig utanför kommungränsen (Larsson 2002).

Även Westholm (1999) är inne på problemen med ansvarsområden fast Westholm tar upp problemen som kan uppstå när olika aktörer ingår i partnerskap. Istället för att debattera om var de olika ansvarsområdena ska vara placerade så påpekar Westholm problemet med beslutsprocessen. Omorganisationen medför att det till en början blir svårare att spåra varifrån besluten kommer. Speciellt svårt kan det bli när staten står för finansieringen men utan att ha någon direkt kontroll över situationen. Tack vare att allt fler är inblandade ökar behovet av hänsyn när beslut ska tas som rör lokala och globala processer. Inom politiken så kan myndigheterna fortfarande stå för ett visst ekonomiskt stöd utan att ha något större inflytande över beslutsprocessen.

Detta har lett till att staten flyttat ner ansvaret till länsstyrelser och kommuner samtidigt som staten öppnat för privatiseringar inom den offentliga sektorn. Sjukvård och skola är exempel på två områden som staten öppnat för allmänheten och genom detta beslut mer eller mindre påtvingat kommuner och länsstyrelser att ingå partnerskap med privata aktörer. Dessa ”köper in sig” i den offentliga sektorn och det uppstår en konkurrenssituation inom regionen. Framförallt är det inom fattiga regioner som dessa interaktioner blir till och det är detta som EU uppmuntrar (Westholm 1999).

Statens roll inom partnerskapsstrategin

Enligt Florida så har teorier om regioners tillväxt blivit allt bättre under de senaste åren. I äldre teorier så har regionens geografiska läge varit en avgörande faktor för den regionala utvecklingen. Senare så har det inom politiken gjorts försök med sänkta skatter och utökad satsning på infrastruktur för att attrahera företagsmarknaden. Florida påpekar istället vikten av att reducera kostnaderna för företagsverksamheter. Denna minskning ökar möjligheten för företagen att lättare hitta produktiva människor som förfogar över den kunskap företagen söker. Genom att lokalisera dessa människor så lokaliseras även företag och investerare (Florida 2001). Florida delar därmed regeringens och Johannisson's åsikter om att ta tillvara privata aktörers betydelse för utvecklingen av landsbygdens tillväxt. ”*Grundtanken är att det är människor som är motorn bakom regional tillväxt*”. (Florida 2001, s 265).

Nedanstående citat är en del av regeringens landsbygdsstrategi. Tanken bakom denna del av strategin är att stödja den process som leder fram till partnerskap mellan tre olika aktörer, de offentliga, ideella och privata.

”Relationen mellan den ideella sektorn och staten behöver lyftas fram, tydliggöras och utvecklas. Regeringen har därför fört en dialog med idéburna organisationer verksamma inom det sociala området samt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och nått en överenskommelse med dem om hur relationerna mellan staten och den ideella sektorn ska utvecklas på det sociala området. Huvudmålet med överenskommelsen är att stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen samt att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare”.
(Regeringen 2009, s 160)

Målet är att skapa en god dialog mellan regering och organisationer. Genom att säkra så att den grundläggande servicen på landsbygden finns kvar så hoppas regeringen att den sociala ekonomin får en större roll inom utvecklingen på flertalet landsbygder. Regeringen hoppas att detta kan bidra till att fler kommer i arbete, även dem som stått länge utanför arbetsmarknaden (Regeringen 2009).

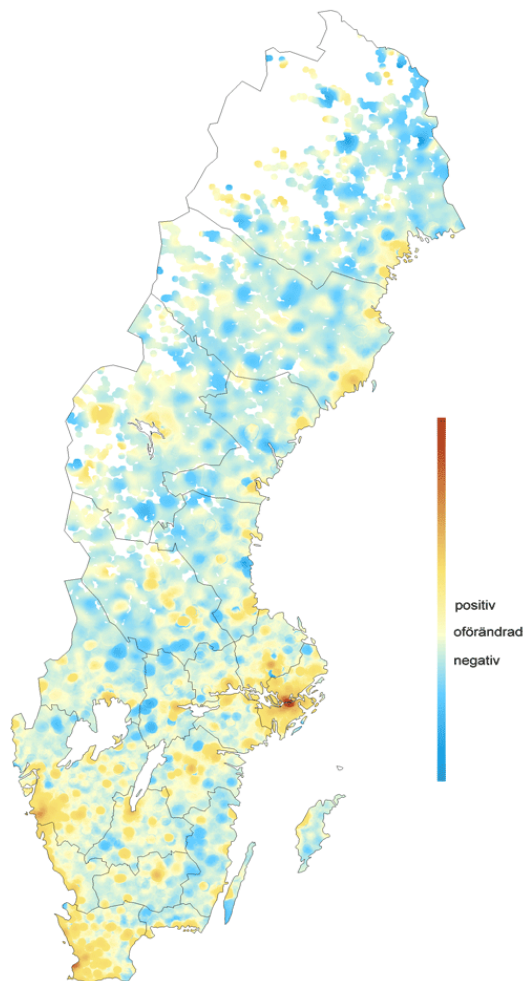
Johannisson (2008) stödjer denna strategi och påpekar vikten av att stödja entreprenörskapet på landsbygden som bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling. Johannisson argumenterar att det är viktigt för dagens entreprenörer att anpassa sig ut efter vilka förutsättningar som finns i dagens samhälle. Vidare förespråkar Johannisson att entreprenörer ska ta tillfället i akt och visa initiativförmåga (Johannisson 2008). Ett exempel på detta är när ett partnerskap med den offentliga sektorn blir tillgängligt, till exempel privatiseringen inom skolan.

Staten inspireras delvis av laissez faire modellen som bygger på att staten inte lägger sig i vad näringsliv och olika organisationer gör. Tack vare idéerna om olika partnerskap har dock inte staten släppt kontrollen helt (Etzkowitz 2005).

Befolkningsutvecklingen

För att kunna diskutera region och landsbygdsutveckling så behöver vi veta hur befolkningsutvecklingen i Sverige ser ut (Figur 2). Jan Amcoff (2008) diskuterar detta och säger att Sverige är ett glest befolkat land och hela tre fjärdedelar av landet är helt obefolkade. Även om det till och från görs arbeten i de delar som inte är befolkade så är det från människans sida bara en fjärdedel som kan anses levande. Inom den levande fjärdedelen så finns det en befolkningsfördelning som varierat genom åren.

Figur 2: Befolkningsutveckling 2002-2007

Källa: SCB, Glesbygdverket bearbetning

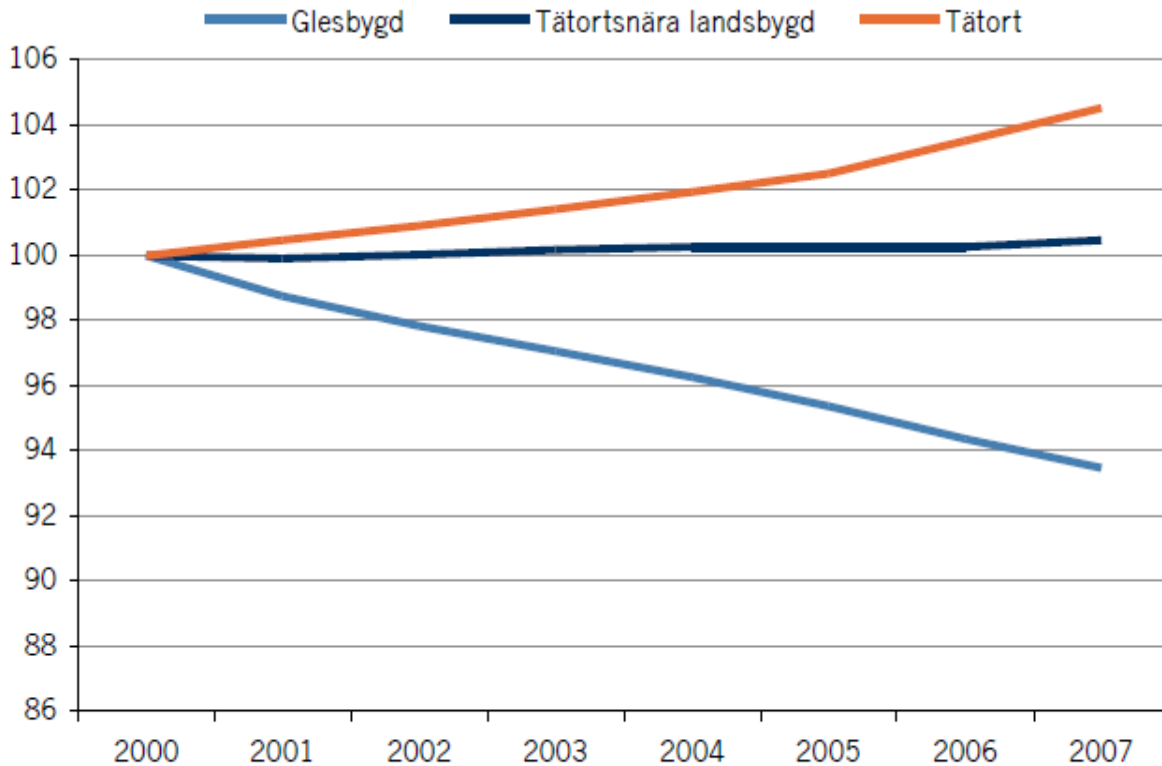
Amcoff menar att det finns glimtar av positiva händelser även för landsbygden. Kartan som presenteras ovan stödjer Amcoff och visar på områden som upplever en liten tillväxt (Figur 2).

Kartan visar på en mindre fortsättning av tidigare fenomen. Under 1970-talet skedde det en stor inflyttning till landsbygden som man brukar kalla för den ”gröna vågen”. Trots denna inflyttning så var det inte förrän under 1980-talet som den vägdes upp mot det födelseunderskott man hade, på grund av att det var många äldre och få unga vuxna som bodde där. Dock har denna inflyttning mattats av fram till idag. Den landsbygd som har den mest positiva utvecklingen är den som ligger nära de stora städerna, detta antyder att man gärna vill bo på landsbygden men att man även tillbringar stora delar av dagarna i en stad, på sitt arbete eller i någon skola (Amcoff 2008).

Amcoff funderar också över vad som kan hända i framtiden. Han tror att områden runt de 20-30 största städerna kommer att bli ”vinnarregioner” och det är där som landsbygden kommer att växa mest. Amcoff visar även på några problem som andra områden har. För det första så vill man ha ett bekvämt pendlingsavstånd till en större stad, finns inte detta så kan problem nummer två uppstå nämligen avbefolkning. Som det redan är beskrivet så är detta inget nytt problem men till detta kan man även tillägga att åldern på de boende på landsbygden snabbt stiger och man ser en skevhet i befolkningspyramiden (Amcoff 2008).

Det finns en annan syn på hur befolkningsutvecklingen kommer att vara i framtiden. Utgår man från att de skillnader som idag finns regionalt mellan födelsetal och dödstal så kommer de allra flesta länen att få en minskad befolkningsmängd. Framförallt kommer länen med mycket skog att se en negativ utveckling med en minskning av befolkningen med 15 – 30 procent. De län som kommer att få en positiv utveckling är framförallt de runt storstäderna med Stockholm i topp (Korpi 2004). Glesbygdsverket stödjer denna uppfattning (figur 3) (Glesbygdsverket 2008).

Figur 3: Befolkningsförändringar mellan åren 2002-2007

Källa: SCB, Glesbygdsvverkets bearbetning.

Men det är inte alla landsbygder som går denna dystra framtid tillmötes. Runt de stora städerna längs kusten finns det områden med en tätortsnära landsbygd som har en inflyttning av yngre människor vilket får den effekten att många nya näringar får fäste så ”En ren framskrivning av dagens flyttmönster och födelse- och dödstal visar att det blir fråga om ganska stora omställningar, inte bara i den avlägsna periferin” (Westholm & Waldenström 2008 s. 8). Denna omställning kräver att det både inom den politiska sektorn och på den individuella nivån sker en anpassning till det nya samhället.

Som Glesbygdsvverkets tabell visar så har glesbygden den mest negativa befolkningsutvecklingen. En stor del av Sveriges glesbygd finns i landets norra del. Ulf Wiberg (2008) skriver att Norrland under en hundraårsperiod har sett två faser passera. Den första perioden var i början av 1900-talet då man såg Norrland som ett område för framtiden tack vare naturresurserna och den nya tekniken samt en växande marknad med utlandet. Områden nära kusten var mest attraktiva för nyinflyttade vilket gjorde att de stadsområden som fanns där snabbt fick en positiv utveckling

samtidigt som naturresurserna i inlandet gjorde det möjligt för många nyetableringar av företag. Runt 1960 nåddes höjdpunkten befolkningsmässigt i Norrland, samtidigt som många kommuner började se en minskning av befolkningen.

En minskad befolkning

Fram till idag har befolkningsminskningen varit runt fem procent totalt. För att förstå vidden av detta så kan man nämna att Sveriges totala folkmängd har ökat med 23 procent (Wiberg 2008).

Samtidigt som denna befolkningsminskning sker i många norrlandskommuner så menar Wiberg att det finns en framtidstro för kusten. Längs kusten finns de transportmöjligheter som företagen idag kräver samt tillgång till utbildningar som höjer kompetensen och kunskapen. Dessa orter, som exempelvis Umeå, har även en närhet till vatten som ökar populariteten. Detta leder till att inte bara stadskärnan och de centralare delarna av staden växer utan även orter och byar i närheten får sig ett lyft. Men allting är inte bra för kustlandets orter. De områden som har en längre väg till de större tätorterna och inte har de större transportlederna i närheten drabbas av en avflyttning till stadsområdena. För inlandet ser trenden ännu värre ut och skillnaden mellan områden med tillväxt och områden med tillbakagång kommer att bli allt mer tydlig (Wiberg 2008).

Många av de områden som ser en tillbakagång i befolkningen har även en snedvriden sammansättning av befolkningen då det gäller ålder och kön. Wiberg har svårt att hitta några faktorer som kan vända trenden men har pekat ut tre saker som kan ge en utvecklingsmöjlighet. Det första är de *särpräglade naturmiljöerna* som kan vara en tillgång för turistnäringen. Den andra är *gruvbrytningen*, undersökningar under senare år har visat att det finns potential för både expansion av befintliga gruvor samt möjlighet att öppna nya. Den tredje och sista möjligheten som han tar upp är *testverksamheter*. Det finns stor tillgång till miljö med goda möjligheter för att bedriva tester av exempelvis bilar (Wiberg 2008).

Landsbygdsforskning

Det går att fundera över varför forskningen ska studera landsbygden på det sätt vi gör idag, det vill säga som ett eget kunskapsområde, då stad och land blir allt mer lika båda socialt och ekonomiskt. Ska man ringa in ett ämne som ett kunskapsområde måste ämnet ha en särskildhet och det är just detta som landsbygden har (Westholm & Waldenström 2008, s. 2). Enligt dessa två forskare finns det två faktorer som gör att det inom politik, forskning och planering gå att behandla landsbygden som en egen kategori:

”Den ena är den fysiska miljön som är präglad av det brukade landskapet, den infrastruktur och de institutioner och sociala relationer som hänger samman med sättet att använda detta landskap. Det andra är glesheten som ger speciella förutsättningar åt nästan all mänsklig aktivitet.”

Westholm & Waldenström (2008) menar att landsbygden är en konstruktion av människan som växt fram genom det sätt som den struktur de mänskliga aktiviteterna har. Det är på landsbygden som vi har vår föda och de naturresurser som krävs för vår levnad. *”Naturresurserna i vid bemärkelse är ju landsbygdens oflyttbara produktionsfaktor...”* (Westholm & Waldenström 2008 s. 6) och sträcker sig från hela djurlivet till produktionen av trävaror.

Förutom de fysiska förhållandena med skog, vatten och berg så finns det en gleshet. Denna gleshet är en viktig faktor i den regionala utvecklingen, för det mesta i en negativ betydelse. Om avståndet mellan olika aktörer är stora är det en mindre interaktion än om avståndet varit kortare vilket påverkar de sociala relationerna, arbetsmarknaden och ekonomin (Westholm & Waldenström 2008).

En av de stora frågorna att handskas med i framtiden är hur befolkningsutvecklingen kommer att påverka landsbygden. Både de sociala och de ekonomiska förhållandena påverkar befolkningsmängden och åldersstrukturen vilket gör att en forskning med utgångspunkt i demografin är klart motiverad (Westholm & Waldenström 2008). Det har under många år flyttat ut unga från landsbygden för att bosätta sig i städerna och kvar på landsbygden ses en allt mer åldrande befolkning. Som en direkt följd av detta så kommer färre arbetstillfällen att finnas tillhands eftersom antalet människor i arbetsför ålder minskar (Westholm & Waldenström 2008).

Detta påverkar i sin tur de företag som redan är etablerade i den meningen att de har mindre tillgång till arbetskraft. Dessutom kommer färre nya företag att etablera sig. För företagen bidrar den tidigare påpekade glesheten till att valmöjligheterna minskar. De stora avstånd som finns begränsar arbetskraftmarknaden samtidigt som de fördelar som större ansamlingar av olika näringar går förlorade. Företagen får då svårt att skapa eller behålla relationsnätverk där man kan dra nytta av varandras erfarenheter (Westholm & Waldenström 2008). En del företag på landsbygden har dock inte detta problem då de stora variationerna som landsbygden erbjuder har gjort att en del miljöer kompenseras för denna gleshet. Många orter som har turismen som huvudnäring ger företag ett underlag.

År 2004 beslutades det från regeringens håll att en strategi för hållbar landsbygdsutveckling skulle utarbetas. För detta ändamål skapade man Landsbygdskommittén:

”... med uppdrag att utarbeta en långsiktig strategi för den nationella politiken för hållbar landsbygdsutveckling. Strategin ska utgå från målet om en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar utveckling av landsbygden inbegripet de areella näringarnas roll och utvecklingsförutsättningar.” (Landsbygdskommittén 2005 s. 11)

Även om Landsbygdskommittén tror att den svenska landsbygden kommer att vara attraktiv i framtiden kvarstår ändå problemet med att Sverige är ett glest befolkat land.

Strategisk inriktning

I sin delrapport från 2005 beskriver landsbygdskommittén den tänkta övergripande strategiska inriktningen. De anser att man kan förstärka möjligheterna och bevara särarterna på landsbygderna genom att intensifiera den samverkan som finns mellan stad och land. Det flöde som uppstår av människor, men även av varor eller resurser mellan orter gör att städerna får näring samt att landsbygden behåller sin status. Som en följd av detta tror kommittén att många kommer att bosätta sig på landsbygden, i huvudsak så är det den tätortsnära landsbygden som kommer att gynnas av detta (Landsbygdskommittén 2005).

Många områden i landet har problem med att locka till sig nya invånare då en del kommuner inte kan erbjuda de jobb som många nyutbildade vill ha. Alltså är problemet att det inte sker någon flyttning. Sverige har tidigare försökt sig på att bota detta genom åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken där man verkade för att öka flyttningen. Tyvärr så har detta inte hjälpt

då det i dagens samhälle är än mindre flyttning än vad det var tidigare (Westholm 2003). Det är på grund av detta problem som regionförstoring har kommit upp till ytan. Då folk idag har en annan syn på pendling har det lett till att folk rör sig över större geografiska områden till och från sina arbeten. Genom regionförstoring kan man främja denna typ av rörlighet på ett annat sätt än tidigare, samtidigt som de personer vars vilja att flytta inte är allt för stor, ges den möjligheten att bo kvar (Westholm 2003).

Det finns även de som anser att glesheten som Sverige har kan vara till nytta. Bland annat finns det möjligheter för exempelvis gruvindustrin och trävaruindustrin att expandera. På många håll utanför Sverige är det avsaknaden av glesbygd som är ett problem, då befolkningen är tätt lokaliserad och man stöter på ekologiska problem. De resurser man kan koppla till landsbygden blir då än mer värdefull och för Sveriges del gäller det att matcha den efterfrågan som finns på kontinenten mot vad man kan erbjuda. Det finns idag företag vars verksamhet bygger på kyla och norrskan (Inlandsdelegationen 2004).

Analys och slutsatser

Befolkningsförändringar

Det första som borde påpekas är att befolkningsförändringar och flyttningar är en viktig och intressant del inom dagens samhällsforskning. Förändringar inom befolkningsmönstret påverkar enligt samhällsforskningen även andra delar av samhället, exempelvis regioner/kommuners ekonomi.

Forsbergs fem faser behandlar befolkningsutveckling på landsbygden. Utgår vi från Forsbergs modell så ser vi att vi kan dela upp landsbygden i två områden. Det första området har en relativt nära koppling till tätorten och kallas således för tätortsnära landsbygd (Glesbygdsverket 2008). Dessa områden passar in i fas tre kategorin. Områdena har en viss befolkningstillväxt som skulle kunna bero på att vi haft en högkonjunktur i Sverige som påverkat köpbeteendet hos en viss del av befolkningen.

Det andra området vi identifierat är det som ligger bortanför den tätortsnära landsbygden. Dessa områden befinner sig i Forsbergs första fas och ser således en stor utflyttning, framförallt av den yngre delen av befolkningen. För att dämpa fas ett områdenas negativa utveckling så är det enligt Florida viktigt att behålla de kreativa krafterna och låta invånarna få utlopp för dem. Då det inte finns en direkt tillgång till det som Florida kallar ”kreativa centra” blir regeringens satsning på infrastruktur extra viktig. En satsning på infrastrukturen leder till att människor fortfarande kan bo kvar trots att de tillbringar större delen av tiden med att befinna sig i tätorten. God infrastruktur hjälper även dessa glesområden, som det ofta handlar om, att locka nya företags etableringar.

Vad Florida mer var inne på så handlar livet om mer än att bara arbeta. Regeringen ska inte endast satsa på infrastrukturen. En viktig del är att satsa på innehållet i själva landsbygden. Speciellt då unga människor idag efterfrågar mer än bara ett arbete att gå till. Det sociala livet är enligt Florida en viktig faktor när unga människor väljer att flytta hemifrån. Kan landsbygden svara mot kravet om ett varierat fritidsutbud som dagens unga generation efterfrågar så ökar möjligheten för regionen att behålla och även locka till sig nya invånare. Klarar landsbygden av att svara upp mot detta så klättrar regionen i Forsbergs fasmodell.

Malmbergs modell som innehåller fyra faser kännetecknar vilka regioner Lundmark skulle kalla för "underutvecklade". Det absolut viktigaste i Malmbergs modell är den andra fasen som kännetecknas av åldersgruppen 20-40 år. I denna grupp skulle det vara möjligt att hitta mycket av den kunskap som Florida efterfrågar men är också den gruppen som Forsberg påstår är mest villig att flytta. Enligt Florida så är åldersgruppen 20-40 år den grupp av människor som näringslivet efterfrågar mest.

Ser vi på vad forskare har kommit fram till så ser det mörkt ut för många inlandskommuner eftersom de trendanalyser som genomförts tyder på en minskad befolkning i många områden. Men eftersom denna minskning inte är generell utan drabbar till stor del inlandet, så tror forskarna att många kommuner som ligger längs kustbandet eller i närheten till någon av landets stora städer kommer att få en befolkningsökning. En nyckelfaktor för denna utveckling är tillgänglighet. Finns det goda möjligheter för transport till och från området så ökar möjligheterna till en positiv utveckling.

För att även de landsbygder som inte ligger vid kusten ska få samma positiva utveckling måste de anpassa sig efter vad de kan erbjuda. Därför har turismen idag blivit en allt viktigare näring. En del Norrlandskommuner kan exempelvis specialisera sig mot någon form av vildmarksturism medan andra använder sig av fjällen för alpin turism. En annan typ av näringsverksamhet som kan bli eftertraktad i framtiden är områden för testverksamhet av bilar. Redan idag sker det vintertester av just bilar i norra Norrland, men dessa områden kan i framtiden bli allt viktigare om man tar i beräkningen att många europeiska länder har brist på den gleshet som Sverige är känt för.

Glesheten är även bra på ett annat sätt. Det gör att företag som har naturresurser som näring har större områden att bedriva sin verksamhet på. Enligt forskarna så kan kommuner i framtiden rikta in sig på att locka exempelvis gruvföretag till bygden. Möjligheten med att ett stort företag finns på orten kan öka människors vilja att stanna kvar eller rent av flytta in. Men för att företag ska etablera sig i ett område krävs det fortfarande en god tillgänglighet.

För många inlandsområden som består till största del av skog, visar befolkningsanalyser på en mörk framtid med en minskande befolkning. Det som sker är att människor i fertil ålder väljer att flytta till andra områden närmare de stora städerna. Detta påverkar befolkningsutvecklingen på

två olika sätt. För det första så minskar befolkningen då folk flyttar ut, för det andra så är det den yngre delen av befolkningen som flyttar, vilket gör att kvar på landsbygden blir den äldre generationen. Alltså minskar återväxten på plats då det föds färre barn.

Regeringens fyra punkter

Den första punkten är *innovation och förnyelse*: Här vill regeringen fokusera på företagandet och viljan att starta nya företag. Klusterbildning och kunskapscentra som Etzkowitz och Florida tar upp utgör grunden för regeringens syn på företagande på landsbygden. Dessa klusterbildningar utgör en möjlighet till en ökad innovation och förnyelseförmåga för glesbefolkade regioner. Samtidigt som även klusterbildning ger en möjlighet för regioner att ”ta hem” utflyttade invånare och kunna matcha den ålderskategorin som näringslivet efterfrågar. Till detta går det att koppla in regeringens andra punkt: *kompetensförsörjning och ökad arbetskraftsutbud*. För att ha en bra kompetensförsörjning krävs det ett väl utvecklat utbildningssystem. Det är framförallt här som kunskapscentra kommer in i bilden då den andra punkten riktar sig mot landets universitetsstäder där mycket av den efterfrågade kunskapen finns. Dessa städer fungerar som ett slags ett nav inom arbetsmarknaden och förser företag med den kunskap de efterfrågar. Till exempel så krävs det teknisk utbildning för att kunna förstå och arbeta med de nyare skogsmaskinerna.

Tillgänglighet är regeringens tredje punkt: I denna punkt så kommer frågorna om regionförstoring och hur viktigt det är med tillgänglighet för alla medborgare. En stor del av informationssamhället utgörs av internet och att alla ska kunna ta del av det på lika villkor. Tillgänglighet går att dela upp i två olika delar. Första delen handlar om offentlig service, med offentlig service syftar vi på den service som täcker upp alla de primära behoven som en medborgare kan komma i kontakt med. Det kan handla om allt från skolomsorg till sjukvård. Vi räknar även in post och bankväsendet inom den offentliga servicen. Andra delen räknar vi in allt som drivs inom olika serviceområden under privat regi. Dessa drivs i syfte att generera vinst till ägarna eller ägaren. Denna tillgänglighets del har på senare år haft en tillbakagång. Exempelvis så har dagligvarubutikerna som redovisas ovan minskat ute på glesbygden med nästan 30 procent sedan år 1996. Här kommer det att krävas stora satsningar och åtgärder för att vända på trenden från regeringens sida. Strategin som förs med partnerskap som ledstjärna utgör en del av regeringens och EU: s uttalade policy för att vända dessa negativa trender.

Strategiskt gränsöverskridande samarbete: utgör regeringens fjärde och sista punkt av dem som skall prioriteras. Möjligheterna till att samarbeta över nationsgränserna anser regeringen vara en av grunderna till en positiv tillväxt för landsbygdsområden. Samarbetet inom olika projekt har förenklats tack vare att Sverige gått med i EU. Nu förespråkar både den svenska regeringen och EU samma sak nämligen ett ökat regionalt samarbete. Norrlands förutsättningar ökar då Finland finns bara ett stenkast bort.

Efter inträdet i EU

Då EU expanderar mot gamla öst-stater så kommer anslag till gles- och landsbygdsområden i Sverige att minska (Nyström 2003). Vad som blir viktigt för gles- och landsbygdsområden är hur staten ska kunna tillmötesgå de krav som ställs från utsatta områden för att kunna uppehålla en god nivå på de projekt som regionen vill få igenom. Genom Malmbergs modell går att få reda på hur regionens BNP kan komma att se ut i framtiden. Detta är extra viktigt då EU använder sig av BNP för att mäta hur regionens tillväxt ser ut och detta är en avgörande del när det ska ansökas om EU bidrag (Lundmark 200).

Att mäta tillväxten inom olika landsbygdsregioner med hjälp av BNP medför vissa problem. Bland annat inom regioner som har industriföretag inom bland annat energi och stålindustrin som dominerar den regionala arbetsmarknaden. Problemet ligger i att dessa olika industrier har vad man kallar ett högt förädlingsvärde per sysselsatt. Värdet driver upp BNP värdet och kan då ge ett missvisande resultat för regionens tillväxt prognos. En region som befinner sig i en negativ tillväxtstrend kan klassas som en region med en positiv tillväxutsveckling tack vare den industri som dominerar inom regionen. Ett exempel på hur denna mätning kan skapa missuppfattningar visar det vi tidigare nämnt om att Norrland har en låg befolkningstillväxt med få nya etableringar. De områden i Norrland som producerar energi höjer regionens BNP värde och det ges en felaktig bild om hur den faktiska verkligheten ser ut (Lundmark 2000).

Strategin som regeringen tagit fram är tilltänkt att stärka regionernas egen förmåga för tillväxt och utveckling. När regeringen delegerar ansvaret nedåt i den hierarkiska stegen så säger regeringen om än outtalat att regioner får lösa de finansiella bitarna själva. Det blir tydligt när regeringen anser att ekonomin ska styra befolkningsutvecklingen. Enligt regeringen så är avgörandet för befolkningens välmående en väl utvecklad partnerskapsprocess som i sin tur inte är något annat än en ekonomisk strategi.

Vid samma tidpunkt som Sverige gick med i gemenskapen så påbörjades det en ny femårsperiod. För en period på fem år så kan kommuner och regioner ansöka om finansiellt bidrag från de olika strukturfonderna som finns inom EU. Strukturfondernas mål är att fungera som stöttepelare för kommuner och regioners tillväxt baserad på vilket område som är i behov av förändringar inom varje område. EU är hjälpfansierare tillsammans med stat och kommun. Efter ungefär halva tiden så görs det en utvärdering av de projekt och program som EU varit med och finansierat. EU är noga med att det ska gå att visa resultat på hur projekten och programmen utvecklas och om dessa bidrar till en ökad tillväxt och utveckling (Forsberg 2005).

Anledningen till att många beslut om förändringar kan ha stressats fram bygger på att Sveriges inträde i EU kom vid helt fel tidpunkt. Den politiska processen tar längre tid än tiden till den deadline som EU satt för att ansöka om stöd. Således så hinner inte kommuner och regioner att undersöka ifall de projekt och program som presenteras verkligen bär frukt. Hade Sverige gått med i EU år 1994 hade troligen projekten och programmen varit mer genomtänkta då det funnits tid till att genomföra grundligare konsekvens- och behovsanalyser. Forsberg stödjer dessa tankegångar då hon påpekar tidpunkten för inträdet i EU (Forsberg 2005). Speciellt då varje projekt måste genomgå en kostnadsanalys som tar lång tid att genomföra. Ett inträde i EU år 1994 hade gett ett helt år extra för planeringar och olika typer av analyser.

Ur dessa strukturfonder så skapas Leaderprogrammet. Syftet är att blanda ihop olika aktörer för ett bredare kunskapsområde. Detta går att nå genom att uppmuntra till partnerskap mellan aktörer inom den privata och offentliga sektorn. Allt fler privata aktörer blandas in i den politiska sfären utan att vara förtroendevalda. Detta är möjligt tack vare att kommuner och regioner med svag ekonomi har svårt att stå emot privata finansierares visioner om vad som är bäst för kommunen. När statens budget inte längre tillåter att finansiera utveckling och tillväxt för de regioner som är i behov av detta så lämnas mycket av ansvaret över på länsstyrelserna och kommunerna. Dessa i sin tur saknar också möjligheterna att finansiellt backa upp regioner i kris och blir mer eller mindre tvingade att söka sig till privata aktörer (Westholm 1999).

Tills slut så landar denna politik hos den enskilda individen som får se sin röst bli allt mindre betydelsefull samtidigt som privata organisationer och företag får allt mer att säga till om.

Sveriges roll som en stark stat har förändrats i takt med att landets ekonomi har försämrats. Försvagningen har blivit tydlig då statens roll som avgörande beslutsfattare i diverse utvecklingsprojekt försvagats som är följden av den ”bottom-up” principen som staten övergått till. När Sverige befunnit sig i en recession så har denna försvagning påverkat statsbudgeten så pass kraftigt. Det finns helt enkelt inte tillräckligt med pengar i statskassan för att kunna finansiera alla projekt utan istället så har staten tvingats eller frivilligt börjat prioritera vilka förändringar som ska genomföras (Westholm 1999).

Detta har lett till att staten flyttat ner ansvaret till länsstyrelser och kommuner samtidigt som staten öppnat för privatiseringar inom den offentliga sektorn. Sjukvård och skola är exempel på två områden som staten öppnat upp för allmänheten och genom detta beslut mer eller mindre påtvingat kommuner och länsstyrelser att ingå partnerskap med aktörerna som köper in sig på respektive område. Framförallt är det på landsbygden som dessa interaktioner blir till och det är detta som EU uppmuntrar (Westholm 1999).

Forskningens syn på den socioekonomiska utvecklingen

Både forskare och politiker tror på infrastruktur som en viktig faktor, där utveckling och förbättring av olika transportleder kan ge bättre förutsättningar för landsbygdregioner. En ort med bra transportmöjligheter till andra områden har bättre möjligheter att utvecklas. Detta beror på att företag letar efter effektiva leder att transportera bort sina varor samtidigt som att det ska vara smidigt att hämta de råvaror som behövs för den egna tillverkningen. Många kustområden har här ett försprång jämfört med andra. Här finns det ofta tillgång till tre olika typer av transportleder: vatten, väg och järnväg.

Men som det går att se utifrån vad politiken säger sker satsningar enbart med en utgångspunkt, att stärka ekonomin. Som vi tidigare påpekade riktar forskarna och politikerna in sig på samma problem men från två olika håll. Något som knappt nämns är hur viktig själva befolkningen är för landsbygdregionernas socioekonomiska utveckling. I regeringens Landsbygdsstrategi nämns vikten av att ha en produktiv befolkning då regeringen ska uppmuntra och stödja entreprenörskapet inom glesbygdregioner. Forskningen påtalar inte bara en gång vikten av en befolkning och att det är i själva verket befolkningen som påvekar näringslivet. Utifrån det intryck som regeringens text ger sken av skapas det en uppfattning om att de ser tvärtom på

situationen. Regeringen tror istället på idén om att partnerskap mellan olika aktörer ska kunna göra landsbygden till en attraktiv plats för alla.

Forskningen fokuserar på att det är befolkningsunderlaget som är det stora problemet och är grunden för regioners ekonomiska tillväxt och utvecklingen. Inom politiken anser man inte att befolkningsminskningen i sig är ett problem utan regeringen vill fokusera sig på en ekonomisk utveckling där glesbefolkade områden börjar tjäna pengar istället. Vad forskare och politiker däremot är överens om är att varje enskilt område borde satsa på det som är unikt för just dem. Det är här som partnerskap och Leaderprogram tillkommer. Tittar man på de fyra punkter som regeringen tagit fram går det i linje med det Florida menade på, nämligen att ett område kan utvecklas om det finns tillgång till en bra infrastruktur. Både Westholm och Wiberg nämner de skillnader som finns mellan olika typer av landsbygd. Regeringen har tagit fasta på att det föreligger på detta sätt och vill att varje region ska utvecklas åt det håll som de själva väljer, beroende på vilka förutsättningar området har.

Men till skillnad från Florida som anser att befolkningsunderlaget är nyckeln till den ekonomiska utvecklingen så har regeringen valt att se det från andra hållet, nämligen att det är ekonomin som stärkas först med exempelvis nya företag på en ort och på det sättet locka till sig mer människor. Vad regeringen i detta fall inte räknat med är att det inte bara är tillgång till arbete som styr flyttmönstren utan för många unga människor så är möjligheterna till attraktiva fritidssysselsättningar än större variabel vid bestämmandet av bostadsort.

Slutsatser

Här kommer vi presentera resultatet på de frågeställningar som vi utgått ifrån. Dessa kommer att presenteras med hjälp av underrubriker för att kunna underlätta förståelsen för det resultat vi kommit fram till.

Vilka effekter får befolkningsförändringarna på glesbygdsregioners socioekonomiska förutsättningar?

En ständigt minskande befolkning påverkar regioners ekonomi negativt då skatteintäkterna ständigt minskar. För att en region ska kunna fungera som allra bäst behövs det en befolkning som har en stor grupp inom 20-40 år. Ännu bättre blir det om dessa har god utbildning och är satta i något slags arbete. Då har regionerna en bra grund för att kunna erbjuda all den service

som invånarna efterfrågar. Avstånden till dessa faciliteter kan hållas på minimal nivå. Allt detta underlättar när regionen profilerar sin marknadsföring för att locka till sig nya invånare. Tyvärr så har vi kommit fram till att samhället inte är så perfekt som vi precis beskrivit regionerna. I verkligheten ”brottas” många regioner med en utflyttning. Inom åldersgruppen 20-40 år väljer många att söka sig till nya områden. Framförallt handlar det om norra Sveriges inland som ser och känner av en minskad befolkning. Inom Sveriges norra del, som kännetecknas av de problem vi tidigare har tagit upp, är vår uppfattning att kommunernas arbetssätt sträcker sig ett år framåt.

Följderna blir att ”dominoeffekten” vi tidigare nämnt fortsätter utan något slut. Avståndet till vård och skola ökar när kommuner inte längre har råd att ha dem kvar. Detta blir följden av en minskad skatteintäkt när den arbetsföra befolkningen väljer att flytta ut. Lösningen på detta problem kan vara en utvecklad variant av ortssystemspolitiken, eller en regionförstoring. Genom en förstoring av regionerna finns möjligheter att sprida ut kostnaderna på flera kommuner. En motsatt positiv effekt blir då att tidigare ”fattiga kommuner” kan få ta del av nya intäkter. Dessa intäkter kan nås genom att regionen skapar en gemensam arbetsmarknad och genom en gemensam marknadsföring för turismverksamhet (Gossas 2004).

Fördelarna med dessa två förslag är att genom en utspridning av kostnaderna kan ge kommunerna inom regionen möjligheten att börja arbeta långsiktigt. Som en följd av en långsiktig strategi skapas nya förutsättningar för att dels behålla och även öka detaljhandeln på landsbygden. Kommunerna får inte ge bidrag till enskilda näringsidkare däremot kan kommuner underlätta för enskilda medborgare som till exempel vill starta upp en ny ICA butik. Billigare affärstomter kan vara en sådan lättnad som skulle kunna ”blomstra upp” landsbygden igen.

Inofficiellt utgör regeringens satsning för att locka människor att flytta från tätorterna till de landsbygdsområden som forskningen idag visar har en tillväxt. Landsbygdsområdena som regeringen vill satsa på är de som kallas tätortsnära landsbygder dessa ligger inom 45 minuter från närmsta tätort. Regeringens landsbygdsstrategi i sin nuvarande form riktar sig visserligen mot landsbygdsregioner men det är rätt uppenbart att dessa inte ligger i Sveriges inland. Vilket kommer att ge befolkningsökningar inom den tätortsnära landsbygden då satsningen på universitetsstäder ”tvingar” studenterna att bosätta sig utanför städerna. Det blir en överbefolkning inom dessa städer. Befolkningsminskningarna kommer att vara ett fortsatt

problem framförallt för regioner i Sveriges inland som ser hur invånarna söker sig till universitetsstäderna. Detta för att samhället förespråkar en allt mer utbildad befolkning.

Hur nära ligger forskningen och politiken generellt varandra inom landsbygdsfrågor?

När vi går till val så väljer vi företrädare åt oss som ska verka för befolkningens välmående och arbeta utifrån den aspekten. Som det är nu så arbetar våra företrädare utifrån näringslivets välmående. Dessa två går inte helt hand i hand. Näringslivet verkar för att kunna vinstmaximera sin verksamhet. Det finns inom forskningen idag påstående om att näringslivet kan få problem med att uppfylla sitt syfte framförallt då dagens generation efterfrågar mer än bara arbete. Uppenbarelsen om att livet handlar om mer än bara pengar finns inte med inom politiken. Politiken försöker på ett indirekt sätt styra människors liv när de största satsningarna riktas mot universitetsstäderna. Styr sättet får ett visst medhåll från teorierna om hur viktig kunskapen är hos befolkningen.

Forskningen visar på att det är befolkningstillväxten som utgör grunden för landsbygden och dess utveckling. En positiv befolkningstillväxt ger bättre förutsättningar för den ekonomiska tillväxten som politiken eftersträvar. Modellerna som finns med i vårt arbete är till för att dels kunna hitta historiska mönster inom befolkningsförändringarna och dels ge berörda områden en vägledning på vilket sätt de ska kunna arbeta med att vända dessa för framtida bruk.

Då vi tidigare hävdade att politiken riktar in sig på den tätortsnära landsbygden går det även att se hur forskningen också är inne på samma spår. Det är inom den tätortsnära landsbygden som den största tillväxten finns och enligt trenderna som forskningen visat upp kommer denna tillväxt att fortsätta. Politiken kommer hela tiden att hjälpa till med att öka tillväxten genom att de politiska programmen riktar sig mot just dessa områden.

Forskning och politik är överrens om infrastrukturens betydelse för hela samhällets utveckling och landsbygdens i synnerhet. Genom att utveckla och förbättra dagens transportleder vill politiken underlätta för näringslivet. Ett effektivare transportsystem minskar de tidsavstånd till den marknad som näringslivet arbetar emot. Återigen visar politikens handlingar att de är utformade utefter en anpassning om vilka önskemål (läs krav) som näringslivet efterfrågar. Forskningen stödjer dessa handlingar till en viss del fast de ser också till den sociala pendlingen. En förbättrad pendling ger en befolkning som väljer i större utsträckning att stanna kvar.

Forskningen menar att klarar regionerna av att tillmötesgå invånarnas sociala behov klarar regionen också samtidigt mycket av näringslivets krav på arbetskraft. Detta är ett socioekonomiskt alternativ som forskningen visar upp.

Vilka är de stora dragen inom landsbygdspolitiken efter inträdet i EU?

Den politik som fördes mot glesbygdsområden för 20-30 år sedan var inte konsekvent utan den förändrades utefter de olika händelser som drabbade områden runt om i landet. Exempel på sådana händelser kan vara nedläggningar av större företag eller regementen. Därför kan vi inte påstå att det fördes en uttalad landsbygdspolitik utan endast kortsiktiga regionalpolitiska lösningar. Syftet med dessa lösningar var att hantera ”akuta kriser” och staten valde då bort att arbeta långsiktigt.

Inträdet till EU medförde en förändring inom landsbygdspolitiken. Stödprogram som till exempel Leader får allt större plats inom landsbygdsutvecklingen. Staten har tagit ett steg tillbaka och lämnat över allt mer ansvar till de lokala beslutsfattarna. Det finns en poäng med detta, nämligen att göra det lättare att genomföra de partnerskapsprojekt EU har som viktiga utgångspunkter. I strukturfonderna går det att ansöka om finansiellt stöd för projekt med syfte att främja den regionala utvecklingen. Leader är en del av EU:s strukturfonder och som EU uppmuntrar till. Tillsammans med staten går EU in och finansierar en del av kostnaderna för projekten. Denna typ av utveckling är särskilt viktig för landsbygd utan en närhet till några av de större städerna. I och med att avståndet är långt till en stor stad är även avståndet till universiteten långa, där staten framförallt fokuserar sina nationella satsningar. Strukturfonderna blir landsbygdens svar på regeringens satsningar.

När landsbygdsregionerna agerar mer självständigt blir det svårigheter att utläsa vem det är som ska stå till svars när någonting går fel. En anledning till detta är att partnerskapen, som EU kräver, gör att det finns många inblandade i beslutsprocessen medans staten inte har kvar sina befogenheter utan är endast med som finansiärer. Desto fattigare en region är, desto fler inblandade blir det och problemet med ansvarstagandet blir större. Risken finns, när för många är inblandade, att den demokratiska processen hindrar den regionala utvecklingen då inte alla inblandade kan komma överens. En stark stat hade haft en annan möjlighet att ”köra över” alla parter och utifrån hur statens synsätt är bestämma riktningen.

Leader och partnerskapsstrategierna går att till viss del likna med de ”akuta kriser”-åtgärderna som var det dominerande sättet att hantera förändringar inom arbetslivet för 20-30 år sedan. Staten väljer som åtgärd att låta regionerna agera självständigt och låta regionerna själva bestämma vilken utveckling som är den bäst lämpade. För att program som Leader ska kunna användas på bästa sätt krävs det att etablerade multinationella företag blir inblandade i processen. Dessa företag måste kunna reda ut eventuella stora svängningar inom konjunkturgångarna som mindre företag kan få problem med.

Egna reflektioner

Nu har vi kommit till den delen av uppsatsen där vi relativt fritt kan diskutera efter våra personliga åsikter. Nedan presenteras ett citat som är hämtat från regeringens Landsbygdsstrategi som tar upp en del av det vi redan skrivit.

”Utbildning av hög kvalitet är grunden för en hållbar tillväxt och framsteg. Det är av stor vikt att den grundläggande och obligatoriska grundskoleutbildningen och den frivilliga gymnasieutbildningen håller en jämn och hög kvalitet i hela landet. Ansvaret för detta vilar huvudsakligen på kommunerna.” (Regeringen 2009, s 109).

Det kan inte vara möjligt att staten ska göra upp riktlinjer för hur utbildning skall bedrivas och sen lämna helt över ansvaret på kommunerna. Framförallt med den utbildningspolitik som håller på att föras in i skolsystemet. Att dela upp skolan i en ”elitklass” och sen en ”niärmycketsämre klass” främjar varken hållbar tillväxt eller erbjuder några framsteg. I uppsatsen går det att läsa att vi hävdar att högutbildade bor i- och kring tätorterna. Det behövs inte någon långvarig eftertanke för att lokalisera vart ”elitklasserna” kommer att placeras ut. Vi kan acceptera till en viss gräns att något extra borde göras för att utveckla de som har en naturlig talang för att läsa. Vi anser att dessa borde utnyttjas som ett slags ”hjälpmedel” för lärarna och istället för att skilja dem från ursprungsklassen ska de fungera som slags ”personliga coacher” som arbetar med att motivera och stötta dem som har det lite svårare. Detta kan dessa ”stjärnelever” ha stor nytta av när de senare ska ut i arbetslivet. Samtidigt så erbjuder detta också en erfarenhet för den personliga utvecklingen. Forskningen om kunskap som vi presenterat är att man ska tillvara på den personliga kunskapen. Finns möjligheten att fånga upp denna kunskap på ett tidigt plan och använda den på ett korrekt sätt kommer målet om hållbar tillväxt och framsteg att nås.

Tyvärr tror vi att när detta system nu är presenterat kommer det även att genomföras. En fråga som vi ställer oss när vi läst det här är: Vill staten ha en jämn och hög kvalitet eller vill de ha en generell låg kvalitet? Alla landets kommuner kommer inte att kunna leva upp till de förväntningar som staten har på detta system. Att regeringen nästan helt och hållet anser att det är den ekonomiska utvecklingen som ska vara viktigaste är mycket konstigt. Det finns flera forskare som anser att även de sociala delarna av en människas liv spelar in när personer väljer

var de ska bo någonstans. Den ekonomiska politiken som förs idag resulterar för många människor en försämring av deras levnadsstandard. Tack vare att regeringen bland annat sänkt arbetslöshetsförsäkringen och även förkortar tiden som den utbetalas tvingar regeringen människor till att flytta till billigare områden. När invånarna tvingas att flytta till de billigare områdena samlar regeringen i stort sett alla arbetslösa på en plats. Regeringen spär på känslan av utanförskap istället för att motverka den i förorter och glesbygdsområden. Likt USA är Sverige på väg mot en u-landsutveckling inom i-landet.

För den regionala utvecklingen skall är ett inträde i EMU något som främjar den inhemska marknaden men samtidigt utgör ett hinder för de företag som arbetar mot den internationella marknaden. Sverige blir ett attraktivt land när den svenska kronan står lågt i kurs jämfört med övriga valutor. Detta gör att det ska kunna gå att locka till sig utländska investerare som borde kunna se möjligheterna att för en relativt ”billig satsning” etablera sig på platser runt om i landet. Alla regioner har något som kan vara intressant för omvärlden, det handlar om att lokalisera just vad detta kan vara för något och sedan presentera en massiv marknadsföring för detta. Som det ekonomiska läget i Sverige ser ut idag där väldigt många företag arbetar mot den internationella marknaden tar denna marknad upp för mycket av företagets kostnader. En svag krona leder till större kostnader för företagen som verkar internationellt och således finns helt enkelt inte de ekonomiska förutsättningarna för en nationell satsning. Det spelar ingen roll vilken slags regering vi har, situationen förändras endast om vi går in i ett EMU samarbete. Företagen förlorar mindre på ett gemensamt valutasamarbete och får då en del pengar över till en satsning på den svenska marknaden.

Litteraturförteckning

Tryckta källor:

Aalbu, Hallgeir (2001) *Changes in Regional Policy: When Sweden met the EU* i PLAN *Swedish Planning in Times of Diversity*, PLAN, Gävle

Amcoff, Jan *Vad händer med landsbygdens befolkning* i Johansson, Birgitta (red) 2008 *Ska hela Sverige leva?* Formas, Stockholm

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000) *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund

Bylund, Erik . *Geografisk strukturpolitik för glesbygdsutvecklingen* i Westlund, Hans(red) *Lokal utveckling för regional omvandling 1997*. Gotab, Stockholm

Etzkowitz, Henry *Trippelhelix – den nya innovationsmodellen. Högskola, näringsliv och myndigheter i samverkan* (2005) SNS Förlag, Stockholm

Florida, Richard *Den kreativa klassens framväxt* (2001) A Literary Agency, New York

Forsberg, Gunnel *Att förstå den nya landsbygdens mosaik* i Westlund, Hans(red) *Lokal utveckling för regional omvandling 1997*. Gotab, Stockholm

Forsberg, Gunnel *Den regionala utvecklingspolitiken efter 1995* i Forsberg, Gunnel(red) *Planeringens utmaningar och tillämpningar 2005*. Uppsala Publishing House AB, Uppsala

Forsberg, Gunnel *Landsbygden i omvandling* i Forsberg, Gunnel(red) *Planeringens utmaningar och tillämpningar 2005*. Uppsala Publishing House AB, Uppsala

Garner, B.J *Models of Urban Geography and Settlement Location* i Chorley, Richard J & Haggett, Peter (red) 1967 *Socio-Economic Models in Geography*. Barnes and Noble Inc. New York.

Gossas, Markus *Samverkan – En sorts kommunreform* i Westholm, E & Amcoff, J & Gossas, M & Korpi, K 2004 *Att leva med befolkningsförändringar – en översikt* Svenska Kommunförbundet, Stockholm

Holme, I M & Solvang, B K (1997). *Forsningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. (Uppl. 2) Studentlitteratur, Lund

Håkansson, Johan *Var växte befolkningen? Sverige under 200 år* i Malmberg, Gunnar(red) 2002 *Befolkningen spelar roll!* Gerum, Umeå

Johannisson, Bengt ”*Glokalt*” *företagande till nytta för landsbygden* i Johansson, Birgitta (red) 2008 *Ska hela Sverige leva?* Formas, Stockholm

Johansson, Börje & Klaesson, Johan *Landsbygdsföretagare måste fixa långa avstånd* i Johansson, Birgitta (red) 2008 *Ska hela Sverige leva?* Formas, Stockholm

Knox P, Agnew J & McCarthy L (2003) *The Geography of the World Economy* uppl 4, Hodder Arnold, London

Korpi, Martin *En möjlig svensk befolkningsframtid?* i Westholm, E & Amcoff, J & Gossas, M & Korpi, K 2004 *Att leva med befolkningsförändringar – en översikt* Svenska Kommunförbundet, Stockholm

Larsson, Lars (2002) *När EU kom till byn; Leader II – ett sätt att styra landsbygdens utveckling*, Geografiska regionstudier nr 50, Uppsala Universitet, Uppsala

Lundmark, Mats *Regional utjämning eller polarisering i Europa* i Berger, Sune (red) 2000 *Det nya samhällets geografi*, Uppsala Publishing House AB, Uppsala

Malmberg, Bo *Befolkningsgeografien – en bortglömd pusselbit* i Berger, Sune (red) 2000 *Det nya samhällets geografi*, Uppsala Publishing House AB, Uppsala

Nyström, Jan *En regionalgeografisk ansats vid studier av tätorter och glesbygd* i Westlund, Hans(red) *Lokal utveckling för regional omvandling* 1997. Gotab, Stockholm

Nyström, Jan (2003). *Planeringens grunder – En översikt*.(Uppl. 2) Studentlitteratur, Lund

Svensson, Ronny *Regionalpolitik – Säker väg till regional balans?* i rapporter till landsbygdskommittén(2006) *Fakta - omvärld – inspiration underlagsrapporter i arbetet med en strategi för hållbar landsbygdsutveckling* SOU 2006:106

Westholm, Erik *Dynamik i långsamma landskap* i Westholm, E & Amcoff, J & Gossas, M & Korpi, K 2004 *Att leva med befolkningsförändringar – en översikt* Svenska Kommunförbundet, Stockholm

Westholm, Erik *From State Intervention to Partnerships* i Westholm, E & Moseley, M & Stenlås, N (1999) *Local Partnerships and Rural Development in Europe*. Dalarnas Forskningsråd, Falun

Wiberg, Ulf *Vad händer med Norrland – till 2025?* i Johansson, Birgitta (red) 2008 *Ska hela Sverige leva?* Formas, Stockholm

Woods, Michael (2005). *Rural Geography – Processes, Responses and Experiences in Rural Restructuring*. Sage, London

Wreder, Malin *Ovanliga analyser av vanligt material – Vad diskursteorin kan göra med enkäter* i Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red) 2007 *Diskursanalys i praktiken* Liber, Malmö

Rapporter:

Finansdepartementet, (2000) En rapport till den parlamentariska regionkommittén (PARK) *Uppföljning och utvärdering av det regionala utvecklingsarbetet*, rapportnummer Statskontoret 2000:18, diarienummer 1999/04/63-5

Glesbygdverket, (2005) Slutrapport, *Landsbygden i den regionala utvecklingen*

Glesbygdverket (2008) Årsbok 2008, *Sverige Gles och landsbygder 2008*

Inlandsdelegationen, (2004), Delbetänkande, *Inlandet har möjligheter*, rapportnummer SOU 2004:135

Landsbygdskommittén, (2005), Delbetänkande, *På väg mot ... En hållbar landsbygdsutveckling*, rapportnummer SOU 2005:36

Regeringens skrivelse (2009), *En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder*, Skr. 2008/09:167

Regeringens skrivelse (1963), *Aktiv lokaliseringspolitik*, SOU 1963:58

Konferenser

Westholm, Erik (2003) *Landsbygdens möjliga framtider* konferens i Östersund 1-2 september 2003, *En växande landsbygd – En konferens om välfärd och tillväxt*

Statistik

Statistiska Centralbyrån: <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/SaveShow.asp> 2009-05-28

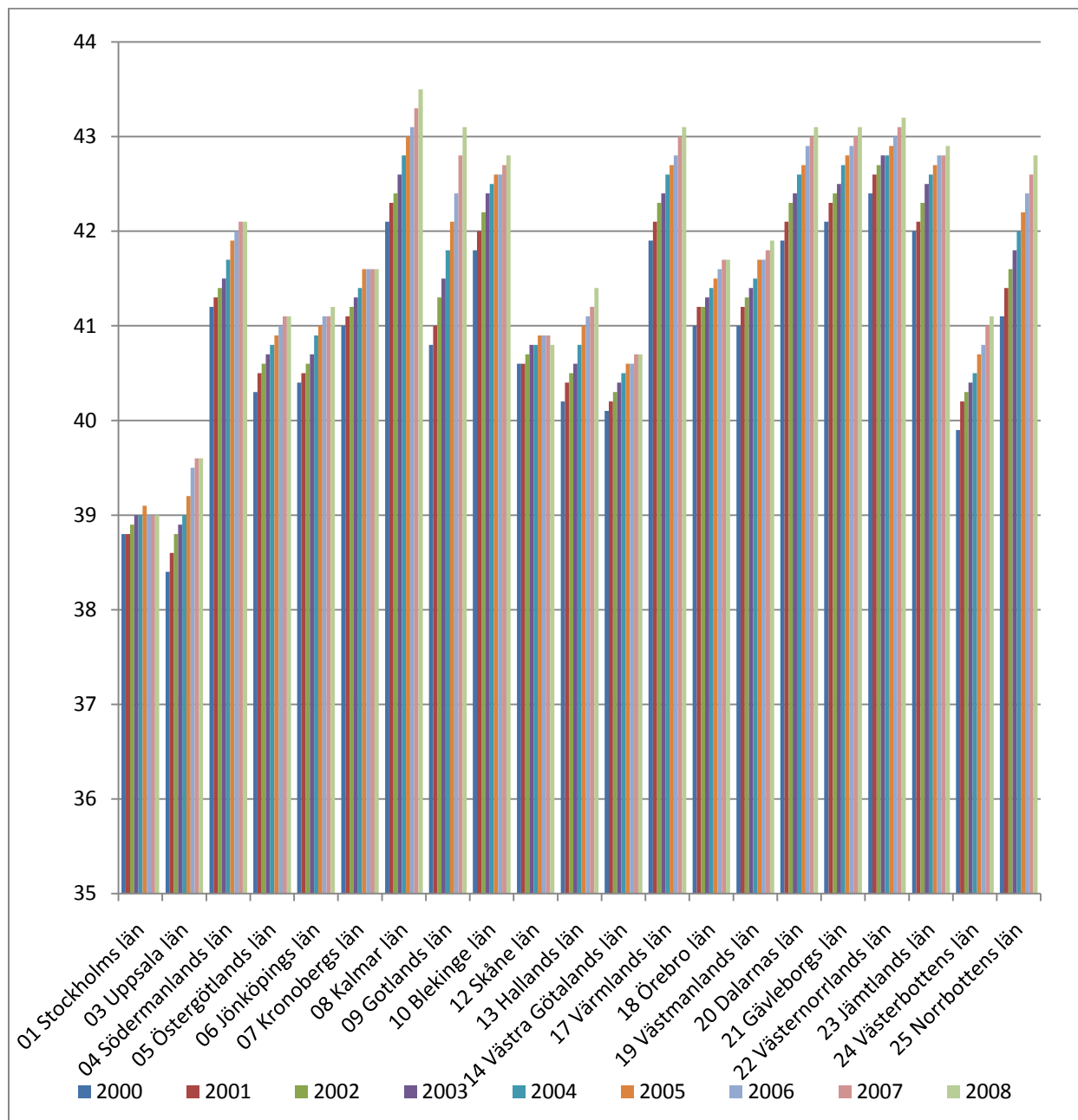
Dagstidningar:

Dalademokraten 2008-04-17

<http://www.dalademokraten.se/Templates/pages/news.aspx?id=12971&epslanguage=sv> 2009-05-04

Bilaga 1- Nationella medelåldern

Nationella medelåldern år 2000-2008

Källa: SCB, egen bearbetning